

דוחות המזכירות המדעית

דו"ח המזכירות המדעית לשנת התשמ"ז

דו"ח זה מסכם את הפעילות בשנה האמורה, ומציע תכניות לשנה הקרובה: (א) כללי; (ב) לשכת ירושלים; (ג) לשכת תל-אביב; (ד) לשכת חיפה; (ה) תכניות להתשמ"ח ואילך.

(א) דו"ח כללי (מאת יגאל ינאי, המזכיר המדעי)

1. מליאת האקדמיה התכנסה בהתשמ"ז לשלוש ישיבות, האויגה להרצאה מדעית, דגה בתעתיק תנועת e שבמלים זרות, ובחרה בסגן לנשיא וכן בחברים לאקדמיה.
2. קצב הכנתם של זיכרונות האקדמיה ללשון העברית הדביק את הפיגור ונכנס לשגרת הדפסה, ולא זו בלבד, אלא שגם מלאכת הקָדָר נעשית בין כתלינו. כבר הופיע כרך אחד, ושני כבר מתחת למכבש הדפוס. כרך שלישי, המשלים את הפער עד לשנת התשמ"ז, בשלבי עריכה סופית.
3. הסיוע לציבור, פרטים וכללים, נמשך כבעבר, בכתב ובע"פ, על-אף כוונות להגבלה מסוימת. כמקובל, אף השנה נערכו פעולות הסברה ויחסי ציבור על האקדמיה ועבודתה, לכיתות תלמידים, לאורחים ולמשתלמים, מן הארץ ומחור"ל.
4. המילון למונחי הדמוגרפיה פורסם ברשומות.

(ב) לשכת ירושלים (הגב' שושנה בהט, מזכירה מדעית)

1. הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות - א) בפלג לעניינים שיטתיים נדון הפועל בחסרי פ"ג; הוצע שינוי בכלל התעתיק של התנועה e בשמות זרים, והוצע תיקון לניקוד תנועת e במלים שאולות. ב) בפלג לעניינים שוטפים נדונו בעיות הכתיב חסר-הניקוד בפרסומי האקדמיה והחלת הכתיב במוסדות החינוך בארץ.
- חברי הוועדה: י' בלאו, ז' בן-חיים, מ' בראשר, ג' גולדנברג (ירד), ד' טנא וי' שבטיאל.
- שני הפלגים התכנסו ל-10 ישיבות בסך-הכול.
2. הוועדה למונחי רפואת ילדים השלימה את דיוניה על הפרק השני, ובו סיימה את עבודתה עד לשלב אישור המונחים בוועד המינוח ובמליאת האקדמיה. הוכן מצע לדיון במונחי הנירולוגיה. הוועדה התכנסה ל-8 ישיבות.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' א' פורת, ומטעם הרופאים: ז' פרייאר, א' רוזנמן וי' רותם (ירד). בקצת ישיבות נכח גם הא' ב"צ ורביץ.

3. הוועדה למונחי המיקרוביולוגיה המשיכה לדון בקריאה ראשונה ברוב המונחים שבמילונה, ב-7 ישיבות.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' וראבן והא' א' חזן, ומטעם אנשי המקצוע: האדונים י' היילפרן, י' ורמן, נ' צתרי (י"ר), י' קלמס וא' רוזמן.
4. הוועדה למונחי הביולוגיה המשיכה בקריאת המצע לדיון (עד האות e) ב-6 ישיבות.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים א' פורת, י' פליקס, גב"ע צרפתי וא' שפירא, ומטעם אנשי המקצוע האדונים א' אמיר, י' סלע (י"ר) וע' פליטמן.
5. הוועדה למונחי הבולאות סיימה את קריאת המצע לדיון ולפי מילון הבולאי, הוצאת אגודת חובבי בולים, תל-אביב (1946), ב-14 ישיבות.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים ר' סיוון וג' צרפתי, ומטעם אנשי המקצוע: האדונים ק' בר-אילן, י' לייאון, א' לין, מ' סונדק, וצ' שמעוני (י"ר).
- מזכירת הוועדה: הגב' רחל ווייס.

(ג) לשכת תל-אביב (הגב' נורית רייך, מזכירה מדעית)

1. עבודת המינוח

א. הוועדה למונחי בזק ואלקטרוניקה

מזכירת הוועדה: מלכה זמלי

חבר מטעם האקדמיה: הא' עלי איתן

מספר הישיבות: 9

חומר הדיון:

- (1) הצעת תיקון לתקן הישראלי 1080, חלק 3 (1986) עיבוד נתונים אוטומטי: הגדרות מונחים: טכנולוגית התמרה;
- (2) הערות לסיכום הדיונים בהצעת התקן הישראלי 1080, חלק 9 (1987) עיבוד נתונים אוטומטי: הגדרות מונחים: תקשורת נתונים.
- (3) הערות ותיקונים להצעת התקן הישראלי 1210 (ה"ת 814/1), שעל-פי המילון האלקטרוטכני הבין-לאומי [בפרקי-המשנה 60-60 עד 64-60]
- (4) דיון בספקות ובסתירות שהתעוררו במילון האלקטרוטכני הבין-לאומי פרק 60 עם התקנתו לפרסום במהדורה החדשה של המילון למונחי הבזק והאלקטרוניקה - שילוב המצריך שינויים והאחדה גם במילון למונחי הקשר והאלקטרוניקה, מהדורת תש"ל.

ב. הוועדה לזואולוגיה

מזכירת הוועדה: נורית רייך

חברים מטעם האקדמיה: הא' ע' איתן, י' רצהבי

מספר הישיבות: 12

חומר הדיון:

- (1) המבנה והתפקוד של גוף החרק;

- (2) שמות החגבים בישראל;
- (3) שמות הכנימות;
- (4) שמות סדרת הפשפשאים;
- (5) שמות הציקדות;
- (6) שמות מרדשתי הכנף;
- (7) שמות הפרמיטאים;
- (8) שמות הנמלים;
- (9) שמות סדרת החיפושיות;
- (10) שמות הדו-כנפאים (הזבובאים);
- (11) שמות פרפרי היום.

2. העזרה לציבור

הושטת עזרה לציבור השואלים הן בכתב והן בטלפון.

3. שונות

- א. הגהה ראשונה מן ההדפסה של כתב-היד של המילון האלקטרוטכני הבינלאומי, פרק 60;
- ב. התקנת זיכרונות הדברים משיבות המליאה ומשיבות מועצת מערכת המילון ההיסטורי;
- ג. התקנת מאמרי לשוננו לדפוס;
- ד. התקנת מאמרי לשוננו לעם לדפוס;
- ה. הגהת קיבוץ מונחי ועד הלשון והאקדמיה: עברית-אנגלית.

4. בשנת התשמ"ז פעלו בשיתוף עם מכון התקנים הישראלי

- א. ועדת היגוי למערך אותיות עבריות, סימני ניקוד, פיסוק וטעמי המקרא חברים מטעם האקדמיה: הא' ע' איתן, צ' בושריה, א' דותן (יו"ר)
- מספר השיבות: 3 + 2 פגישות עבודה
- יו"ר הוועדה השתתף בקונגרס של ארגון התקנים הבינלאומי, ISO, במוסקווא.

חומר הדין:

- (1) הצעה למערך בין-לאומי של מקלדת למחשב - ניקוד וטעמים;
- (2) תעתיק עברי-לאטיני לשימוש בין-לאומי בספרנות.
- ב. הוועדה למונחי עיבוד נתונים (משותפת לאקדמיה ולמכון התקנים)
- בשנת התשמ"ז היו לוועדה 15 ישיבות. בישיבות אלו השתתפו מטעם האקדמיה: ש' איזמאי, ע' איתן, צ' בושריה, מ"צ קדרי; מטעם מכון התקנים: ר' בלוק, ד' ברק, ד' גביש, נ' גבעולי, מ' דיסון, מ' זוהן, א' כהן, י' כפיר, א' לבנון, י' לבני, א' קפלן, א' שפירא.

מפרקי המילון המקצועי לעיבוד נתונים גדונו בישיבות שנת התשמ"ז הפרקים: 10 – טכניקות ואפשרות של הפעלה: 09 – תקשורת נתונים: 07 – תכנות מחשב ספרתי; 15 – שפות תכנות; 13 – גרפיקה מחשבית.

ג. הוועדה למונחי טקסטיל התכנסה בשנת התשמ"ז ל-6 ישיבות. את האקדמיה ייצג בהן ע' איתן, ומסעם מכון התקנים השתתפו בהן: י' בנבגי, ל' זלדיס, ס' נדלר, ש' רז.

הוועדה סיימה את הדין בפרק מונחי הסריגה.

(ד) לשכת חיפה (הא' יעקב לוי, ראש הלשכה)

1. ועדות מקצועיות

- 1.1.0 הוועדה למונחי הפיסיקה חלק ר' – תרמודינמיקה ומעבר-חום, והוועדה למונחי ההנדסה הכימית סיימו את עבודתן. נשלחה הודעה לוועד המינוח ולוועד הדקדוק.
- 1.2.0 הוועדה למונחי האנרגיה (בשיתוף כינוס העולמי לאנרגיה) ממשיכה בדיוניה.
- 1.3.0 הוועדה למונחי הגאודזיה סיימה את דיוניה בחלק הראשון של המצע החדש. הוכנה רשימה שנייה הגדונה כעת.
- 1.4.0 הוועדה למונחי הכימיה האורגנית החלה את דיוניה בעקרונות המילון (נומנקלטורה ורשימת המונחים).
- 1.5.0 הוועדה למונחי הפיסיקה המודרנית תחל בקרוב את דיוניה.
- 1.6.0 הוכנו מצעים בתחומים האלה:
 - 1.6.1 תורת המדידה
 - 1.6.2 פיסיקה מודרנית
 - 1.7.0 נמצאים בהכנה מצעים בתחומים האלה:
 - 1.7.1 השלמות לפיסיקה מודרנית
 - 1.7.2 עיבוד שבבי השחזה
 - 1.7.3 אקולוגיה
 - 1.7.4 נוסחות (מצע חדש)
 - 1.7.5 אוירודינמיקה
 - 1.7.6 ציוד שדה ועבודות-עפר
 - 1.7.7 חלקי-מכונות
 - 1.7.8 הנדסת-תברואה.

2. מילונים לרפוס

המילונים לתחבורה בנדרכים, לבגיי-דרכים, ולצבעות מוכנים לרפוס. הלשכה מחפשת מימון להוצאת מילונים אלה. לחלופין, נשקלת אפשרות הוצאתם על-ידי מ"ל.

3. שיתוף פעולה עם מכון התקנים הישראלי
במשך שיתוף הפעולה הפורה בין מכון התקנים הישראלי והוועדה למונחי הטכנולוגיה.

4. שונות

לשכת הוועדה המרכזית נותנת ייעוץ בעל-פה ובכתב לפונים אליה לעזרה לשונית.
הא' ש' איזמאי ממשיך בהכנת המילון האנציקלופדי לטכנולוגיה, מלאכה ומונחים
ראליים.
הא' י' לוי עושה את ההגהה.

(ה) תכניות לשנת התשמ"ח (וגאל ינאי, המזכיר המדעי)

1. יהודק הקשר עם מורים בכלל, ועם המורים ללשון העברית בפרט, בכל מוסדות
ההשכלה ובתי הספר, וכן עם עורכי לשון ומגסחים, במטרה להאחיד את השימוש התקין
בלשון, לגבש עמדות, ולהגביר את שיתוף הפעולה.
2. יתבקש אישור האקדמיה (במנהלה) לפרסום החלטותיה מחוץ לרשומות ולזיכרונות
האקדמיה, כגון בחזור המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות.
3. עם רכישת מדפסת משוכללת ומחשבים אישיים נמשיך להכין סדר של זיכרונות
האקדמיה בביתנו, לזירוז הופעתם, ויש כוונה להכין כאן גם פרסומים אחרים של
האקדמיה. הדבר יקל גם בהכנת מפתחות לפרסומינו.
4. לקראת שנת המאה לוועד הלשון העברית ולאקדמיה נערך עתה ספר, שיבואו בו כל
הקביעות בענייני דקדוק ולשון, קביעות שלא זכו לפרסום יאות. תהא זו תחילתו של
דקדוק האקדמיה ללשון העברית, ספר שיחלו לו מייסדי האקדמיה.

דו"ח המזכירות המדעית לשנת התשמ"ח

התוכן: (א) כללי (ב) לשכת ירושלים (ג) לשכת תל-אביב (ד) לשכת חיפה (ה) תכניות לשנת התשמ"ט.

(א) דו"ח כללי (מאת יגאל ינאי, המזכיר המדעי)

1. מליאת האקדמיה התכנסה בהתשמ"ח לשלוש ישיבות, ובהן ישיבה חגיגית במעמד אנשי ציבור ונכבדים, מוזמנים ואורחים. המליאה דנה במעמד הלשון העברית בארץ ובתפוצות ועיינה בתכניות השונות לקראת 'שנת המאה', שנת התש"ן. כן בחרה האקדמיה בחבר ובחבר-יועץ.
2. שני הוועדים נפגשו פעמיים ודנו במונחי רפואת הילדים (חלק ב), במונחי עיבוד נתונים אוטומאטי ובמונחי ההנדסה הכימית והתרמודינאמיקה. מונחים אחרים הועברו לדין במליאה ולאישורה.
3. יו"ר המושב המשותף: הא' י' בלאו. חברי ועד הדקדוק: ה"ה ג' גולדנברג (יו"ר), א' דותן וש' מלצר; המזכיר: הא' י' ינאי.
4. ועד המינוח התכנס לדון במונחים הנזכרים לעיל ואישר את רובם. מונחים בודדים הועברו לדין שני הוועדים.
5. חברי ועד המינוח: ה"ה ש' אברמסון (יו"ר), ש' אירמאי, ע' איתן, א' ברודיא, י' יהלום, מ' מדן, א' פורת וגב"ע צדפתי; המזכיר: הא' י' ינאי.
6. הסיוע לציבור נמשך כבעבר, בכתב ובעל-פה, כמפורט בדוחות הלשכות להלן. נמשכו גם פעולות ההסברה ויחסי הציבור של האקדמיה.
7. כך זיכרונות האקדמיה ללשון העברית ל"א-ל"ב-ל"ג-ל"ד (לשנים התשמ"ד-התשמ"ה-התשמ"ו-התשמ"ז) כבר בדפוס, והתמלאה בזה ההבטחה שבדו"ח הקודם, להדביק את הפיגור בפרסום.
8. יצאו מהדורות זמניות של המילון למונחי הפסיכולוגיה והמילון למונחי הרפואה.

(ב) לשכת ירושלים (הגב' שושנה בהט, מזכירה מדעית)

1. הוועדה לשאלות דקדוק שימשיות. (א) בפלג לעניינים שיטתיים נסתיים הדיון על הפועל בגזרת פ"ג, והדיון הסופי בו יועמד בישיבת המליאה הראשונה של שנת התשמ"ט. (ב) בפלג לעניינים שוטפים נדונו בעיות שונות שהופנו לאקדמיה בענייני ניקוד, צורות, תחביר וכתב. לדוגמה: קריאת האיבר %7.1 בתרגילי חשבון, ניקוד "יפה" בצירוף "יפה שעה אחת קודם", ניקוד המלה "גור" בצירוף "גורדין", מינם של

- "נהרות". הוועדה כינסה את נציגי משרד החינוך לדיון משותף על החלת כללי הכתיב במוסדות החינוך בארץ.
- חברי הוועדה: י' בלאו, ז' בן-חיים, מ' בראשר, ג' גולדנברג (יו"ר), ד' סנא וי' שבטיאל. שני הפלגים התכנסו ל-9 ישיבות.
2. הוועדה למונחי הנירולוגיה. אחרי שהוכן מצע לדיון במונחי הנירולוגיה, התכנסה הוועדה לדון עליהם בקריאה ראשונה. הקריאה הראשונה תסתיים במחצית הראשונה של שנת התשמ"ט.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' א' פורת, ומטעם הרופאים: ע' אברמסקי, א' מלמד, א' רוזנמן, י' רותם, א' שטינברג (יו"ר) וי' שפירא. הוועדה התכנסה ל-7 ישיבות.
3. הוועדה למונחי המיקרוביולוגיה סיימה את דיוניה בכל מונחי המצע. נוסח חוזר, אבל עדיין לא נשלח לחברים בגלל המסקנה, שהוא צריך השלמה. השלמה זו תיעשה בשנת התשמ"ט.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' א' חזן. מטעם אנשי המקצוע: האדונים י' היילפרן, י' רומן, ג' צתרי (יו"ר), י' קלמס וא' רוזנמן. הוועדה התכנסה ל-7 ישיבות.
4. הוועדה למונחי הביולוגיה המשיכה לדון בקריאה ראשונה במונחים, וכבר נדונו כמחצית ממונחי המילון. החלק הראשון יישלח לחברים בחודר בשנת התשמ"ט.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים א' פורת, י' פליקס, גב"ע צרפתי וא' שפירא. מטעם אנשי המקצוע: הגב' ק' חן והאדונים א' אמיר, י' סלע (יו"ר) וע' פליטמן. הוועדה התכנסה ל-7 ישיבות.

(ג) לשכת תל-אביב (הגב' גורית רייך, מזכירה מדעית)

1. עבודת המינוח

- א. הוועדה למונחי בזק ואלקטרוניקה
מזכירת הוועדה: מלכה זמלי
חבר מטעם האקדמיה: הא' עלי איתן
מספר הישיבות: 9 + 8 פגישות עבודה

חומר הדיון:

- (1) הערות ותיקונים להצעת התקן הישראלי 1210 (ה"ת 814/1), שעל-פי המילון האלקטרוטכני הבין-לאומי, בפרקי-המשנה 60-60 עד 64-60: שידורי ציבור - שידורי קול וטלוויזיה.
הפרקים הללו הותקנו לדפוס ונמסרו ליחידת העריכה של מכון התקנים הישראלי.
- (2) הואחדו המונחים אשר בפרקי המשנה הנזכרים בסעיף (1), עם שאר פרקיו של המילון האלקטרוטכני הבין-לאומי 60 ועם המילון למונחי קשר ואלקטרוניקה, מהודרת התשל.

(3) בקראה הגהה שגייה מן ההדפסה של המילון האלקטרוטכני הבין-לאומי 60 לקראת הדפסה נוספת במחשב האקדמיה בירושלים. בהדפסה זו ישולבו אף מונחי הפרעות רדיו (פרק 902) ומונחי המיקרו-אלקטרוניקה, בתורת שלב מכין למילון מונחי הבזק והאלקטרוניקה.

ב. הוועדה לזואולוגיה

מזכירת הוועדה: נורית רייך

חברים מטעם האקדמיה: האי עלי איתן, יהודה רצהבי

מספר הישיבות: 6

חומר הדיון:

- (1) שמות הצרעים הטפיליות
- (2) שמות שעירי הכנף
- (3) שמות כנימות העלה
- (4) שמות הפסילות
- (5) שמות הרפרפים
- (6) שמות הפסוקאים
- (7) שמות חרקי הכותנה
- (8) שמות הקפזנבאים
- (9) שמות הדוזנבאים
- (10) שמות הזנבזיפאים
- (11) שמות הגדותאים
- (12) שמות הצבתנאים

2. העזרה לציבור

הושטה עזרה לציבור השואלים הן בכתב והן בטלפון.

3. שונות

הוגה קובץ מונחי ועד הלשון והאקדמיה: עברית-אנגלית

(ד) לשכת חיפה (האי יעקב לוי, ראש הלשכה)

1. ועדות מקצועיות

- 1.1.0 הוועדה למונחי הפיסיקה חלק ו' - תרמודינמיקה ומעבר-חום, והוועדה למונחי ההנדסה הכימית סיימו את עבודתן. ועד המינוח ועד הדקדוק דנו בהודעת הסיכום. המילוגים יובאו לאישור מליאת האקדמיה.
- 1.2.0 הוועדה למונחי האנגריה ממשיכה בדיוניה (בשיתוף הכנס העולמי לאנגריה).
- 1.3.0 הוועדה למונחי האודויה דנה בתוספות לחלק הראשון של המצע החדש: קרטוגראפיה, חישת-רחק, קרטוגראפיה ממוחשבת.

האחזקה ללשוו העברית - מוגו בזכיות יוצרים

- 1.4.0 הוועדה למונחי הכימיה האורגאנית סיימה את דיוניה בעקרונות המילון (נומנקלטורה ורשימת המונחים), והחלה בקריאה השנייה.
- 1.5.0 הוועדה למונחי הפיסיקה המודרנית החלה בדיוניה, וסיימה כשליש מן הקריאה הראשונה.
- 1.6.0 הוועדה למונחי הנדסת-הסביבה קיימה ישיבות הכנה למסגרת המילון ולהיקפו. חברי הוועדה מכינים רשימות מונחים למילון, כל אחד בתחומו.
- 1.7.0 הוכן מצע בתחום תורת-המדידה.
- 1.8.0 נמצאים בהכנה מצעים בתחומים האלה:
- 1.8.1 השלמות לפיסיקה מודרנית
- 1.8.2 עיבוד שבבי והשחזה
- 1.8.3 אקולוגיה
- 1.8.4 אוירונטיקה
- 1.8.5 אוירודינאמיקה
- 1.8.6 ציוד לחקלאות ולעבודות-עפר
- 1.8.7 חלקי-מכונות

2. מילונים לדפוס

המילונים לתחבורה בדרכים ולבניית-דרכים מצויים בדפוס. המנהל לבטיחות בדרכים מממן את הוצאת המילונים האלה (כמילון אחד). הלשכה מחפשת מימון להוצאתו לאור של המילון לצבעות.

3. שיתוף פעולה עם מכון התקנים הישראלי

נמשך שיתוף הפעולה הפורה בין מכון התקנים הישראלי והוועדה למונחי הטכנולוגיה.

4. שונות

לשכת הוועדה המרכזית נותנת ייעוץ בעל-פה ובכתב לפונים אליה לעזרה לשונית. האי"ל הוצעה במקומות שונים על פעולות האקדמיה. האי"ל אימאי ממשיך בהכנת המילון האנציקלופדי לטכנולוגיה, מלאכה ומונחים ראליים.

(ה) תכניות לשנת התשמ"ט (יגאל ינאי, המזכיר המדעי)

- קשרינו עם מורים, עם מנהלים ועם מפקחים מתפתחים מאוד, ויהיה צורך בתיאום בינינו ובין המתדפקים על דלתותינו, בגלל ציבור רב של אנשי חינוך, מתרגמים, עורכים ועיתונאים, שיפנו בשאלות ניסוח ושימוש הלשוני.
- נקווה, שתאשר המנהלה את פרסום החלטות גם בכתבי משרד החינוך והתרבות, לתועלת כלל דוברי העברית ולתועלת אלו המנחילים אותה לציבור.

3. אל סדר זיכרונות האקדמיה ללשון העברית היוצא לאור בבית האקדמיה מיתוספים גם לשוננו ולשוננו לעם. מפתחות לאלו יהיו תוצרי-לוחאי, כמקנה.
4. ספר דקדוק האקדמיה, כפי שנחזה, אכן מתקדם והולך, ויש לצפות שיתממש בקרוב.
5. פרסומנו בציבור יגבר ככל הנראה, כי לתקשורת הכתובה והגשמית והנראית יש עניין גובר במה שמתרחש פה, ואנשי המזכירות ייענו לתקשורת זו גם בהופעות פומביות (בתנאי שיזפנה מאתנו לחץ הפונים בשאלות ובבידורים). כי חשוב העיסוק במשימות האמורות.

דו"ח המזכירות המדעית לשנים התשמ"ט-התש"ן

מוצע פה סיכום של המעשים שנעשו באקדמיה ובועדותיה בשנים האמורות: (א) כללי (ב) לשכת ירושלים (ג) לשכת תל-אביב (ד) לשכת חיפה (ה) תכניות לעתיד.

(א) דו"ח כללי (מאת יגאל ינאי, המזכיר המדעי)

1. מליאת האקדמיה התכנסה בשנת התשמ"ט לשלוש ישיבות (אחת מהן כפולה), ובשנת התש"ן התכנסה לעוד שלוש ישיבות דגילות. הדיונים כללו הרצאות מדעיות, ודיונים בכללים של דקדוק ובתעתיקים. נבחרו חברים חדשים וחברים-יועצים.
2. זיכרונות האקדמיה ללשון העברית לשנים התשמ"ח-התש"ן עומדים להופיע בקרוב. מלאכת הקָדָר של הזיכרונות נעשית באקדמיה.
3. הסיוע לציבור, למשרדים ולחברות ולאנשים פרטיים, בכתב ובעל-פה, נמשך כבעבר (על-אף כוונות להגבילו), וכאן ראוי להרחיב מעט: פעולות הסכרה על האקדמיה ועל ועד הלשון העברית, לציבור הרחב, לכיתות תלמידים, ולפני אולמות מלאים של מורים ותלמידים, חיילים ומשתלמים מן הארץ ומחוצה לה - כל אלה ניתנו בשנת התש"ן במנה נכבדה, כראוי לשנת הלשון העברית. ההכנות לכך נעשו בשנת התשמ"ט.
4. מהדורה תקינה של המילון למונחי הדמוגראפיה פורסמה ברשומות, ותוקנו בה שיבושים והשמטות שנפלו בהדפסה הקודמת.

(ב) לשכת ירושלים (הגב' שושנה בהט, מזכירה מדעית)

1. הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות. א) בפלג לעניינים שיטתיים נמשך הדיון על הפועל בגזרת חסרי פ"נ. נדונו תיקונים אפשריים לתעתיק מן הערבית לעברית ונשלח חוזר בענין זה לחברי האקדמיה. חברי הוועדה קראו את ההערות על החוזר בעניין השינויים בתעתיק מן הערבית לעברית, נשלחה הודעה בעניינו, והכללים אושרו סופית בישיבת המליאה. ב) הפלג לעניינים שוטפים: בישיבה מיוחדת נדונה בעיית לשון הפרסומת ב"קול ישראל". ישיבה זו התקיימה ביזמתה של הגב' ש' הראבן, והיא גם השתתפה בה. נדונו שאלות של הגייה, כגון: חסף או שוא במלים מעין שעשע, שעמום, רענון ועוד.
- כן נדונו בעיות שונות, כגון: היש הבדל בין 'בעצמו' ל'לברז' דין הדגש בפעלים מגורים, כגון סבסוד, הפנוט, מדפלים וכד"ב.

- ס"ה ישיבות בשנת התשמ"ט - 5, בשנת התש"ן - 7. חברי הוועדה: י' בלאו, ז' בן-חיים, מ' בראשר, ג' גולדנברג (יו"ר), ד' טנא וי' שבטיאל ז"ל.
2. הוועדה למונחי הנירולוגיה. בשלחה הודעת סיכום, והוועדה התכנסה לדון בהערות עליה. הרשימה כולה הובאה לדיון במליאה ואושרה בה.
- ס"ה ישיבות בשנת התשמ"ט - 5. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' א' פורת, ומטעם הרופאים: ע' אברמסקי, א' מלמד, א' רוזנמן, י' רותם, א' שטינברג (יו"ר) וי' שפירא.
3. הוועדה למונחי המיקרוביולוגיה. הושלמה הרשימה של מונחי המיקרוביולוגיה ונשלח חוזר לחברי האקדמיה ולאנשי המקצוע. הוועדה קראה הערות על החוזר ובעקבותיהן שינתה, הוסיפה וגרעה מונחים. בשנת התשנ"א תישלח הודעת-סיכום.
- ס"ה ישיבות בשנת התשמ"ט - 3, ובשנת התש"ן - 6. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' א' חזן, ומטעם אנשי המקצוע: האדונים י' היילפרן, י' ורמן, ב' צתרי (יו"ר) וי' קלמס.
4. הוועדה למונחי הביולוגיה. בשנת התשמ"ט הוועדה המשיכה בדיוניה על-פי המצע והגיעה לאות I. נשלח חוזר על המונחים שכבר נדונו לאנשי מקצוע ולחברי האקדמיה. בשנת התש"ן הוועדה התקדמה בקריאה ראשונה עד האות L במצע הדיון. בשנת התשנ"א יוחל בקריאת ההערות על החוזר שנשלח והרשימה תובא לאישור המליאה.
- ס"ה ישיבות בשנת התשמ"ט - 7, ובשנת התש"ן - 7. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: א' פורת, י' פליקס, גב"ע צרפתי וא' שפירא, ומאנשי המקצוע: הגב' ק' חן והאדונים א' אמיר, י' סלע (יו"ר), א' פורת וע' פליטמן.
5. הוועדה למונחי הפסיכולוגיה. אף-על-פי שהמילון אושר במליאה לפני כ-10 שנים, הוחלט לשנות בו מונחים לא-מעטים לפני הבאתו לדפוס. לצורך זה הוקמה בשנת התש"ן ועדה אד-הוק, ששלושה מחבריה היו גם בוועדה לפני שנים, והם: הגב' ג' אורתור, מר' א' פורת והגב' בהט, ונוספו עליהם: הגב' ח' בנימין והגב' ש' הראבן.
6. הוועדה למונחים בשימוש כללי. נתחדשה שוב עבודתה אחרי הפסקה של שנים אחדות. עלו לדיון המלים: קומיקס, קרטון, קריקטורה, ג'ס-לג, פנקיק, בגט, פנקיק, פריימריס, מזכירה אלקטרונית, ביפר, ג'ינגל ועוד רבות אחרות. בישיבת המליאה נדונו ואושרו כ-15 מונחים חדשים.
- ס"ה ישיבות בשנת התשמ"ט - 5, ובשנת התש"ן - 8. חברי הוועדה: א' אבנר, י' ינאי, א' מגד, ח' רבין (יו"ר), א' שפירא ויועצי הלשון ברדיו ובטלוויזיה: ר' אלמגור-רמון, ד' בן-ישראל, מ' ומלי, ב' נחמיאס וציפורה שפירא.
7. הוועדה למונחי משפט. בשלהי שנת התשמ"ט הוקמה ועדה חדשה למונחי משפט. הוועדה החלה להתכנס בשנת התש"ן, ודנה בישיבותיה הראשונות בייחודו של תחום זה ובקשיים המיוחדים הקיימים בו, בהיותו תחום שהלשון היא מרכיב חשוב בפעולתו. החלה הכנת המצע לדיוני הוועדה. בישיבות האחרונות בשנת התש"ן דנה הוועדה במונחים בתחום המשפט הפלילי.

- ס"ה ישיבות בשנת התש"ן - 5. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים א' אבנר, מ' בר-אשר וגב"ע צרפתי, ומבין אנשי המשפט: הגב' ג' שלו והאדונים מ' אלון (יו"ר), י' חריש, צ' טל, י' צמח ו' רובין.
- מזכיר הוועדה: יוסף עזפר.
8. עלוני "למד לשונך". בכל שנה יצאו לאור שישה עלונים של למד לשונך: עלונים קס"ט-קע"ד בשנת התשמ"ט ועלונים קע"ה-ק"פ בשנת התש"ן.

(ג) לשכת תל-אביב (הגב' נורית רייך, מזכירה מדעית)

הדו"ח יוגש כשתסתיים הכנתו.

(ד) לשכת חיפה (הפרופ' ש' אירמאי, יו"ר הוועדה המרכזית למונחי הסכנולוגיה)

שנת התשמ"ט

1. ועדות מקצועיות

- 1.1.0 הוועדה למונחי האנרגיה (בשיתוף הכנס העולמי לאנרגיה) ממשיכה בדיוניה.
- 1.2.0 הוועדה למונחי הגאודזיה הגישה סיכום הקריאה הראשונה והחלה בקריאה השנייה.
- 1.3.0 הוועדה למונחי הכימיה האורגאנית סיימה את דיוני הקריאה השנייה ועומדת להגיש הודעת-סיכום.
- 1.4.0 הוועדה למונחי עיבוד-נתונים אוטומטי בשיתוף עם מכון התקנים הישראלי ממשיכה בדיוניה בה"ת 1110 על-פי התקן של ארגון התקינה הבין-לאומי ISO. יצאו לאור 10 פרקים.
- 1.5.0 הוועדה למונחי הפיסיקה המודרנית סיימה את דיוניה במצע ובקרב תסיים את הדיונים ברשימות-השלמה ותגיש סיכום הקריאה הראשונה.
- 1.6.0 מצעים בהכנה:
- 1.6.1 אורירודינמיקה
- 1.6.2 הנדסת-תברואה והנדסה סביבתית (מונחי הל"ת [הוראות למתקני תברואה] מוכנים).
- 1.6.3 חלקי-מכונות
- 1.6.4 עיבוד שבבי והשחזה
- 1.6.5 ציוד חקלאי ועבודות-עפר

2. מילונים בדפוס

- 2.1 המילון להנדסת-דרכים - תחבורה ובנייה מצוי בשלבים סופיים של הוצאתו לאור. המנהל לבטיחות בדרכים ומע"ץ מממנים את הוצאתו לאור.

- 2.2 המילון לצבעות מוכן לדפוס ויימסר בקרוב לבית-הדפוס.
 2.3 המילונים לתרמודינמיקה ולהנדסה כימית מוכנים. טרם נמצא מימון להוצאתם לאור.

3. שיתוף פעולה עם מוסדות
 נמשך שיתוף הפעולה הפורה עם מכון התקנים הישראלי ועם מחלקת ההדרכה של צה"ל, המדור לעריכה ומינוח.

4. שונות
 4.1 הלשכה למינוח טכנולוגי נותנת ייעוץ בעל-פה ובכתב לפונים אליה לעזרה לשונית.
 4.2 הא' ש' אירמאי סיים את הכנת המילון האנציקלופדי למונחי הטכנולוגיה והמדעים הראליים (כ-250,000 ערכים). בשלב ראשון הוא מחפש מימון להוצאת בסיס-נתונים ממוחשב של המילון (כ-200,000 \$). הוא הרצה בארבעה בתירספר על נושאי מינוח ועבודת האקדמיה ללשון העברית במסגרת שנת הלשון העברית.
 4.3 הא' י' לוי יצא במאי 1989 לחל"ת לשנתיים וחצי בשליחות חינוכית בברלין המערבית מטעם הסוכנות היהודית. במקומו עבדה כ-5 חודשים גב' חנה עמית-כוכבי וכן התקבלה לעבודה גב' יזכבד הבר. הגב' רות אידלברג וענת קלין הפסיקו את עבודתן בלשכה.

שנת התש"ן

1. ועדות מקצועיות
 1.1 הוועדה למונחי האנרגיה (בשיתוף הכנס העולמי לאנרגיה) סיימה את דיוניה. הוגשה הודעת-סיכום. (במילון למונחי האנרגיה 1,538 מונחים).
 1.2 הוועדה למונחי הגאודזיה (1,315 מונחים) סיימה את דיוניה בקריאה השנייה.
 1.3 הוועדה למונחי הכימיה האורגאנית (981 מונחים) הגישה הודעת-סיכום.
 1.4 הוועדה למונחי עיבוד-נתונים אוטומטי בשיתוף עם מכון התקנים הישראלי ממשיכה בדיוניה בה"ת 1110 על-פי התקן של ארגון התקינה הבין-לאומי ISO. הוגשו הודעות סיכום למספר פרקים.
 1.5 הוועדה למונחי הפיסיקה המודרנית סיימה את דיוניה ועומדת להגיש סיכום קריאה ראשונה (2,679 מונחים).
 1.6 הוועדה למונחי בינה מלאכותית התחילה בדיוניה (בפרק הראשון 245 מונחים).
 1.7 הוועדה למונחי הנדסה סביבתית התחילה בדיוניה. תחילה בפרק הל"ת - הוראות למתקני תברואה (240 מונחים).

2. מצעים בהכנה

- 2.1 אוזירודינמיקה

- 2.2 חלקי-מכונות
 2.3 עיבוד שבבי והשחזה
 2.4 ציוד חקלאי ועבודות-עפר

3. מילונים בדפוס

- 3.1 המילון להנדסת דרכים – תחבורה ובנייה יצא לאור (כ-1,840 מונחים).
 3.2 המילון לצבעות יימסר בקרוב לבית-הדפוס. התקבל אישור מחברת "סמבור"
 בע"מ למימון חלקה הגדול של עלות ההדפסה. הוכנה גם רשימת צבעים נוספת.
 3.3 המילון למונחי תרמודינמיקה (1,288 מונחים) והמילון להנדסה כימית (2,830 מונחים) מאושרים. טרם נמצא מימון להוצאתם לאור.

4. שיתוף פעולה עם מוסדות

נמשך שיתוף הפעולה הפורה עם מכון התקנים הישראלי ועם מחלקת ההדרכה של צה"ל, המדרור לעריכה ומינוח.

5. ישיבת הוועדה המרכזית למונחי הטכנולוגיה

ב-13 ביולי 1990 התקיימה ישיבה ל"ה של הוועדה המרכזית למונחי הטכנולוגיה בנוכחות 14 משתתפים. חברי הוועדה הביעו את אי-שביעות רצונם מהפיגור הרב באישור הודעות הסיכום ע"י ועד המינוח, שני הוועדים והמליאה. מכון התקנים וצה"ל נאלצים לפרסם מונחים בלי לחכות לאישור האקדמיה.

6. שונות

6.1 כוח אדם

הלשכה פעלה ארעית בצוות מצומצם:

גב' רינה גורן (עובדת מנהלית ומדעית) – 1.0 תקן.

גב' יוכבד הבר (מ"מ ראש הלשכה) – 1.0 תקן.

[במקום התקן הרגיל: 1.75 תקנים ע"ח האקדמיה (שהופחתו ארעית מ-2.00); 2.00 תקנים ע"ח הטכניון.]

6.2 הלשכה למינוח טכנולוגי נותנת ייעוץ בעל-פה ובכתב לפונים אליה לעזרה לשונית, לרבות הגהת רשימות מונחים של צה"ל, המרכז הישראלי לניהול ועוד.

6.3 הא' ש' אירמאי סיים את הכנת המילון האנציקלופדי למונחי הטכנולוגיה והמדעים הראליים ולמעלה מ-200,000 ערכים עם הגדרות. בשלב ראשון הוא מחפש מימון להוצאת בסיס-נתונים ממוחשב של המילון (\$200,000-150,000).

6.4 הא' ש' אירמאי הרצה על דרכי המינוח הבין-לאומי בכנס הבין-לאומי לשפות לאומיות שהתקיים בקריית-ענבים באוקטובר 1990. הוא שלח גם מאמר על דרכי המינוח המדעי העברי לתקופון מדעי בצרפתית.

(ה) תכניות לעתיד (יגאל ינאי, המזכיר המדעי)

1. הקשר עם משרד החינוך בכלל, ועם המורות והמורים בפרט, יהודק. נתקבלו באקדמיה תכניות מחשב המסייעות בכתיבה עברית בכתיב נכון. פיתוח תכניות אלו יאפשר השגרת כתיב האקדמיה בציבור.
2. נקווה, שהשגה יאושר פרסום החלטות האקדמיה גם מחוץ לרשומות ומחוץ לזיכרונות האקדמיה, כגון בחוזר המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות.
3. באמצעות המדפסת המשוכללת של האקדמיה מסודרים עתה בבית האקדמיה כמעט כל פרסומי האקדמיה, וכבר התחלנו להכין גם את המפתחות לפרסומים, מאז ועד עתה.
4. ספר הדקדוק של האקדמיה ללשון העברית יכלול את כל הקביעות של ועד הלשון והאקדמיה, מעודכנות.

הצעת תקציב לשנת התשמ"ח - 1987/88
 (בשקלים חדשים)

הכנסות	
<u>861,089</u>	סה"כ הכנסות
617,068	משרד החינוך והתרבות
99,742	רשות השידור ומט"ל
80,000	מכירת פרסומי האקדמיה
35,579	האקדמיה הלאומית למדעים
28,700	קרנות שונות
הוצאות	
א. כוח אדם	
<u>741,089</u>	סה"כ שכר והוצאות סוציאליות
115,377	1. מזכירות אמרכלית
226,523	2. מזכירות מדעית
290,774	3. מפעל המילון ההיסטורי
87,655	4. מדור המיכון
20,760	5. גמלאים
ב. תפעול	
<u>120,000</u>	סה"כ תפעול
עבודה מדעית	
12,000	1. כתבי עת "לשוננו", "לשוננו לעם"
4,000	2. שכר סופרים (הגהות, עריכה, תרגום, קצרות)
3,500	3. הוצאות לישיבות
3,500	4. רכישת ספרות מקצועית
4,500	5. קובצי זיכרונות האקדמיה
<u>3,500</u>	6. מקורות ומחקרים
31,000	סה"כ

מפעל המילון ההיסטורי

4,500	1. הכנת מפתח המונחים והקביעות
10,000	2. צילומי כ"י (מפעל הפיוט) מספריות בהו"ל
16,000	3. עבודת מחשב
3,500	4. ציוד (מדפסת, מיקרו-מחשב)
<u>2,500</u>	5. הכנת דפיוזיעוד
36,500	סה"כ

אמכלות

8,000	1. ביטוח שנתי של האקדמיה
1,500	2. ביקורת חשבונות
6,500	3. טלפון
6,000	4. דואר
2,500	5. נסיעות
6,000	6. ציוד משרדי
	7. תחזוקה, שכ"ד, דלק וכיו"ב
<u>22,000</u>	(לשכות ירושלים, ת"א וחيفا)
52,500	סה"כ

הצעת תקציב לשנת התשמ"ט - 1988/89
(בשקלים חדשים)

הכנסות	
<u>1,215,153</u>	סה"כ הכנסות
777,890	משרד החינוך והתרבות
	החזר שכר יועצים לשוניים
97,848	(רשות השידור ומט"ל)
80,000	הכנסות ממכירת פרטומי האקדמיה
23,000	האקדמיה הלאומית למדעים
236,415	התחייבויות שונות של משרדי ממשלה
	הוצאות
	א. כוח אדם
<u>900,166</u>	סה"כ שכר והוצאות סוציאליות
108,990	1. מזכירות, אמרכלות
292,440	2. עבודה מדעית, פרסום והפצה
367,683	3. מפעל המילון ההיסטורי
103,990	4. מדור המיכון
27,063	5. גמלאים
	ב. תפעול
<u>314,987</u>	סה"כ תפעול
	עבודה מדעית
50,000	1. כתבי עת: "לשוננו", "לשוננו לעם"
	2. שכר סופרים (תרגום, קצרנות,
3,064	ישיבות הנהלה ומליאה)
5,600	3. הוצאות לישיבות
5,500	4. רכישת ספרות מקצועית
3,750	5. קובצי זיכרונות האקדמיה
6,500	6. מקורות ומחקרים
<u>21,000</u>	7. דפי "למד לשונך"
95,414	סה"כ

הצעות תקציב

מפעל המילון ההיסטורי

3,620	1. הכנת מפתח המונחים והקביעות
23,800	2. צילומי כ"י (מפעל הפיוט) מספריות בחו"ל
37,000	3. עבודה במחשב
8,500	4. ציוד (מחשבים)
<u>2,500</u>	5. קונקורדנציות
75,420	סה"כ

אמרבלות

6,500	1. ביטוח האקדמיה
5,200	2. מל"ם - הכנת משכורת
1,500	3. ביקורת חשבונות
1,500	4. ייעוץ משפטי
7,000	5. טלפון
7,000	6. דואר
3,200	7. נסיעות
7,900	8. ציוד משרד
2,900	9. גיבון
6,000	10. חשמל
500	11. מים
4,500	12. דלק
11,200	13. תחזוקה שוטפת
<u>2,000</u>	14. חומרי ניקוי
66,900	סה"כ

77,253

עודף הוצאות 1987/88

הצעת תקציב לשנת התש"ן - 1989/90
(בשקלים חדשים)

הכנסות

<u>1,735,710</u>	סה"כ הכנסות	
973,341		משרד החינוך והתרבות
250,000		משרד החינוך והתרבות - מיוחד
		חזור שכר יועצים לשוניים
117,418		(רשות השידור ומט"ל)
75,000		הכנסות ממכירת פרסומי האקדמיה
10,925		האקדמיה הלאומית למדעים
53,526		התחייבויות משרדי ממשלה (הרחבת המילון)
180,000		משרד המשפטים (קרן העזבוניות)
75,500		שונות; שנת המאה - פעולות, פיתוח והרחבה

הוצאות

א. כוח אדם

<u>1,214,025</u>	סה"כ שכר והוצאות סוציאליות	
147,790		1. מזכירות, אמרלות
393,567		2. עבודה מדעית, פרסום והפצה
497,403		3. מפעל המילון ההיסטורי
142,789		4. מדור המיכון
32,476		5. גמלאים

ב. תפעול

<u>521,685</u>	סה"כ תפעול	
		עבודה מדעית
65,000		1. כתבי עת "לשוננו", "לשוננו לעם"
		2. שכר סופרים (תרגום, קצרנות
4,220		ישיבות הנהלה ומליאות
6,600		3. הוצאות לישיבות

8,500	4. רכישת ספרות מקצועית
9,700	5. קובצי זיכרונות האקדמיה
10,800	6. מקורות ומחקרים
35,000	7. דפי "למד לשונך"
<u>31,265</u>	8. אירועי שנת המאה

סה"כ 171,085

מעל המילון ההיסטורי

8,000	1. הכנת מפתח המונחים והקביעות
32,000	2. צילומי כ"י (מפעל הפיוט) מספריות בחו"ל
42,500	3. עבודה במחשב
18,000	4. ציוד (מחשבים)
<u>5,500</u>	5. קונקורדנציות

סה"כ 106,000

אמכלות

6,000	1. מל"ם - הכנת משכורת
1,900	2. ביקורת חשבונות
1,500	3. ייעוץ משפטי
12,800	4. טלפון
12,500	5. דואר
3,800	6. נסיעות
12,000	7. ציוד משרדי
3,500	8. גינון
10,500	9. חשמל
800	10. מים
6,700	11. דלק
19,000	12. תחזוקה שוטפת
<u>3,600</u>	13. חומרי ניקוי

סה"כ 94,600

פיתוח והרחבת המבנים 150,000

המילון ההיסטורי ללשון העברית

דין-וחשבון

על העבודה במפעל המילון ההיסטורי ללשון העברית

למן תמוז התשמ"ז ועד סוף אלול התשמ"ז

בתקופת הדין והחשבון נסתיימה העריכה המדעית של "חומרים למילון סדרה א", ובימים הקרובים תסתיים אף ההוצאה לאור של הסדרה בדפי זיכור (מיקרופיש). תיאור מפורט של הכלול בסדרה ושל שיטת הכנתה ניתן בחוברת שתימכר עם דפי הזיכור, ותפקידה לסייע למשתמש בדפי הזיכור למצוא מקום כל ערך בסדרה.

העבודה בפרסום זה נתארכה יותר משסברנו תחילה, שכן הוכנסו שכלולים מרובים בחומר שהיה אגור במפעל המילון, כגון: בדיקת החומר ותיקון הסעויות שנתגלו בו, סידור כל החומר לפי שורשים (בעבודתנו הסדירה החומר ערוך בסדר א"ב של המלים, שמות ופעלים), השלמת הביקוד של הערכים (בעבודתנו אנו נוהגים לסמן רק את שני סימני הביקוד הראשונים של הערכים), הכנסת מערכת רימוזים, פיענוח סמלים שונים המשמשים בעבודתנו, וכיו"ב. כמו כן נכללו יצירות חדשות שנתפרסמו לאחרונה, כגון כרך 7 של פרסום מגילות מדבר יהודה (DJD), קטעים ממגילת "שירת עולות השבת". נבדקה מחדש התקנת "מגילת המקדש" על-פי המהדורה האנגלית של י" דין, ועוד. כל אלו, נוסף לפתרון הבעיות הטכניות המרובות הכרוכות בפרסום, תבעו הרבה יותר זמן מששיערנו תחילה, ולפיכך נתאחר הפרסום עד עכשיו. בעבודה זו עסקו בעיקר מ' מישור ופ' חגני בצד המדעי, וצ' בושריה בצד הטכני של המיכון.

א. מדור הספרות העתיקה

גם בתקופת הדין והחשבון נמשכה החלוקה בהנהלת המדור בין מ' מישור, העוסק עם חלק מן הצוות בספרות התלמוד והמדרש, ספרות הגאונים, מגילות מדבר יהודה וכתובות; ובין י' ייבין, העוסק עם חלק אחר מן הצוות בספרות הפיוט הקדמון ובספרות הקראים.

1. ספרות התלמוד והמדרש

כזכור, בסוג זה נקבעו לעיבוד יצירות שבהן כ-3,400,000 תיבות. רוב רובו של החומר כבר נסתיים עיבודו או הוא בשלבי האחרונים.

בתקופת הדין והחשבון נרשמו ערכים ליצירות שבהן 245,000 תיבות, ובסך הכול נסתיים עיבודן של יצירות שבהן כ-3,160,000 תיבות, והן מוכנות לקונקורדנציה.

הותקנו יצירות שבהן כ־180,000 תיבות, ויש לסיים את הגהותיהן ולרשום ערכים לתיבותיהן.

נותרו יצירות שבהן כ־60,000 תיבות ויש עוד להתקינן, להגיהן ולרשום ערכים לתיבותיהן.

לאחר שיצאה לאור מהדורת כ"י אֶסקוריאל של ירושלמי נזיקן (בידי פרופ' א"ש רוזנטל ובתוספת הערות של פרופ' ש' ליברמן, בדק לאורה ב' אליצור את ההתקנה של מסכתות אלו שנעשתה במפעל זמן רב לפני פרסום זה (על-פי כתבי-יד לידן), ומצא שיש להכניס שינויים לא מעטים הן בנוסח והשלמות ותיקונים על-פי כ"י אֶסקוריאל) והן ברישום הערכים (על סמך הפירושים וההערות של א"ש רוזנטל וש' ליברמן).

2. ספרות הגאונים

נמשכת העבודה בהתקנת "הלכות פסוקות" (הכוללת 32,000 תיבות). בעבודה זו עוסק "קארה (בחצי משרה). נוסף לכך נסתיים עיבודן של יצירות קטנות אחדות בסוג זה, ובהן כ־10,000 תיבות.

3. ספרות הפיוט

בתקופת הדין והחשבון נתרכזה העבודה בעיקר בשלב א של העבודה במקורות סוג זה, היינו: הכנה מדעית של המקור לשם מסירתו לניקוב ולהקלטה במחשב. בשנה הנזכרת הוכנו בצורה זו יצירות שבהן כ־250,000 תיבות, ובסך הכול עובדו עד עתה יצירות שבהן למעלה מ־650,000 תיבות, היינו כמעט כל המקורות בסוג הפיוט בתקופה העתיקה, הן הפיוטים שמחבריהם ידועים הן הפיוטים שמחבריהם אינם ידועים. נותרו לעיבוד יצירות מעטות בלבד, בעיקר תפילות הקבע, שבהן כ־25,000 תיבות, אך העבודה בהן קשה במיוחד, בגלל ריבוי הנוסחאות ושפע כתבי-היד וקטעי הגניזה.

בדרך-כלל לקטנו מידע על כתבי-היד של הפיוטים מתוך הכרסות המפורסות והמעולות שב"מכון שוקן למחקר היהדות" שליד בית-המדרש לרבנים באמריקה, באדיבותו של פרופ' "קצנשטיין, ושב"מפעל השירה והפיוט" שליד האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בראשותו של פרופ' ע' פליישר. אך בשני מפעלים אלו רישום תפילות הקבע אינו מלא. לפני התחילת עיבודן של תפילות הקבע במפעלנו, נאלצנו אפוא לעבור על אוספים גדולים אחדים של תצלומי קטעי גניזה, הן אלו שנתרכזו במשך השנים במפעלנו והן מאלו שב"מכון לתצלומי כתבי-היד העבריים", כדי לגלות קטעי גניזה של התפילות ולעררך כרססת שלהם. מובן שלא יכולנו לעבור על כל תצלומי קטעי הגניזה המצויים בספריות בעולם, אך גם החומר שעברנו עליו הגיב כרססת מפורסמת, שכפי שנראה לנו מספיקה בהחלט לעיבוד התפילות במפעלנו.

נמשכה העבודה בספרות הפיוט גם בשלבים השני והשלישי. נקראו הגהות של פיוטים מרובים, וגרסמו ערכים לפיוטים שבהם כ־30,000 תיבות. בסך הכול נשלם עיבודם של פיוטים שבהם כ־140,000 תיבות, והם מוכנים לקונקורדנציה.

במחצית השנייה של תשמ"ז נהנה מדור הפיוט משיתוף פעולה עם מר ז'אק נאן-באקום מהולנד, המכין עבודת דוקטור על פיוטי יהודה בהדרכת פרופ' י' יהלום. מר נאן-באקום המציא לנו עותק מעבודת הדוקטור שלו, הכולל השלמות מרובות לפיוטי יהודה שעובדו במפעל.

לפי המלצת פרופ' י' יהלום, הועבר לאקדמיה חומר מעיזבוננו של מר משה שר-שלום ז"ל, שהיה תלמיד מחקר של פרופ' יהלום, עסק בעבודה דוקטור על היוצרות של סולימן, ונפטר בהיותו קרוב לסיום העבודה. העיזבון כולל הרבה פיוטים של סולימן שלא נתפרסמו, מעובדים על-פי כתב-יד, והוא עתיד להרחיב ולהעשיר הרבה את ייצוגו של סולימן בחומר של המילון ההיסטורי.

בסוף שנת תשמ"ז תסתיים התמיכה של "הקן למחקר בסיסי" בפעולתנו זו. הגושה לקרן בקשה להארכת התמיכה לשלוש שנים נוספות, ואנו שמחים לברר, שבראשית תמוז תשמ"ז הודיעה לנו הקרן על הקצבת מענק לשלוש שנים נוספות. מענק הקרן מכסה כ-30 אחוזים של שכר העובדים המיוחדים לעבודה בספרות הפיוט.

על-פי קצב העבודה בספרות הפיוט יש תקווה טובה, כי יעלה בידנו לממש את כל תכניתנו בתוך שלוש השנים הבאות: לסיים את עיבודם של כל המקורות בספרות הפיוט, ולהתחיל בסוף תש"ן בהדפסת קונקורדנציה של כל יצירות הפיוט העתיק.

4. ספרות הקראים

בתקופה זו נרשמו ערכים ל-10,000 תיבות בלבד, ובסך הכול נרשמו עד עכשיו ערכים ל-230,000 תיבות בקירוב (מתוך 570,000 תיבות המצויות בסוג ספרות זה בתקופה העתיקה). הסיבה למספר קטן זה היא שבינתיים יצא לאור ספרו של ואידה ובו מקורו הערבי של "ספר הנעימות", שכבר עיבד במפעל והוא מוכן לקונקורדנציה. הוחלט לעבור שוב על עבודתנו ברישום הערכים של ספר זה (ושנעשה לפני שנוגע על מציאות המקור הערבי), ולהשוותו למקור הערבי שנתפרסם. נתברר לנו בבדיקה זו, שהשוואה יסודית למקור הערבי יש בה כדי לתקן הרבה רישומים שעשינו מתוך אי-ידיעת המקור, ולא זו בלבד, אלא יש בכך גם לשפר את עבודתנו בספרות הקראים בעתיד. לפיכך החלטנו להקדיש זמן מרובה לבדיקה זו, והוא שגרם לכך שלא התקדמנו בקצב המקובל בשאר שלבי העבודה בספרות הקראים.

ב. מדור הספרות החדשה

1. לאחרונה הושלם קובץ הערכים ושורשיהם של הקונקורדנציה הכללית. הקובץ מכיל למעלה מ-18,000 ערכים (ראה פירוט בדו"ח הקודם), מתוכם למעלה מאלפיים ערכים של השמות הפרסיים למיניהם (אנשים, מקומות, שמות ייחוס, חיבורים וכיו"ב). בכלם נרשמו שורשיהם ונטעיהם. רשימה של כ-250 ערכים, אשר שיוכם לשורשים ונטעים טעון בירור והכרעה, עדיין נתונה בבירור וצריכה הכרעה.

2. החלטת להפסיק לעת עתה את הטיפול בערכי השמות הפרטיים ולהתרכז בסיום הטיפול בשאר כל הערכים (כ־16,000). לקראת המשך הטיפול בשמות הפרטיים נתבקש מדור המיכון להכין שני קבצים נפרדים לשמות האנשים ולשמות המקומות ולשמות הייחוס כבר הוכנה רשימה כזאת בעבר, ובכל קובץ – כל מראי המקומות של הערכים המפורשים והבלתי מפורשים גם יחד. הקבצים הללו נבדקים עתה על-פי עקרונות חדשים של מיון. בעקבות בדיקה זו יועברו שמות רבים מן רשימת הבלתי מפורשים אל המפורשים גם להפך, אבל הרבה פחות. לטיפול דומה זוכת המלים הלועזיות, שבעבר לא נרשמו להן ערכים, ואלה יצורפו אל קובץ הערכים הכללי.

3. הושלמה כתיבתם של כרטיסי יצירה חדשים לכל היצירות אשר תיכללנה בקונקורדנציה הכללית. מראה המקום החדש שבכרטיסים הללו שונה מקודמו, והוא נועד לאפשר למעיין בקונקורדנציה הכללית, המכילה 94 מקורות, התמצאות נוחה ומהירה.

4. נקלדו ונמצאים בשלב הגהה המקורות הבאים: ברנר, שכול וכשלוך; אחד העם, על פרשת דרכים א; פרץ סמולנסקין, קבורת חמור.

5. קובץ המונחים. בשנה האחרונה לא היתה התקדמות ממשית בעבודה בקובץ המונחים. כל המונחים הן העבריים הן האנגליים, מסודרים לפי ערכיהם ונבדקו בדיקה ראשונה. תיקונם נתעכב משום שמדור המיכון היה עסוק בהוצאת "חומרים למילון סדרה א".

במשך הבדיקה צצו ועלו בעיות עקרוניות בסידור הערכים וגם בדרך כתיבתם. בישיבה של ועדת האקדמיה לעניין קובץ המונחים עם עובדי האקדמיה העוסקים בקובץ, שנתקיימה ביום כ"ו בתשרי התשמ"ז, דנו בבעיות אלו (ראה נספח מצורף).

לאחר תיקון המונחים יהיה צורך צורך לשלב בקובץ הקיים מונחים שנקבעו ונתפרסמו בשנים האחרונות (כגון המילון למתימטיקה, רשימת הדקדוק לבתי-הספר, מונחי לבוש ואפנה, מילון לרפואת שיניים ועוד).

ג. מדור המיכון

בשנה זו עסק מדור המיכון:

1. בניצוע העבודה להוצאת "חומרים למילון סדרה א" בצורת דפי זיעור, המגיעה עתה לשלב הסיום.

2. בקליטת טקסטים של הספרות העתיקה, בעיקר פיוט, בתיקוני הטקסטים וברישום ערכים ותיקונם וכי"ב.

3. בתיקוני קובץ הטקסטים ובתיקוני קובץ המלים שבמדור הספרות החדשה. כן הוכן קובץ שורשים ונטעים לקראת הדפסת קונקורדנציה לפי שורשים.

4. נבחנה ונרכשה מדפסת ליזר בעלת איכות הדפסה גבוהה, כדי שיהא אפשר לבצע במדור המיכון את כל עבודות ההדפסה שהמפעל והאקדמיה ללשון, צריכים להן.

5. נבחנות תכנות מאגרי נתונים לשימוש במחשב האישי (התכנות האלה אמורות לאגור במחשב טקסטים שונים ומגוונים שאפשר לדלות מהם נתונים מסוגים רבים: קונקורדנציות ומילונים, ניתוחי דקדוק, וכי"ב).

6. מדור המיכון מוסיף לתת שידות למזכירות המדעית, וכבר נמסר לדפוס כרך אחד של "זיכרונות האקדמיה", שהוכן בעזרת מחשב אישי ומדפסת לייזר. בקרוב יימסרו לדפוס עוד שני כרכים של "זיכרונות האקדמיה". בעתיד יוכנו במדור המיכון גם החוברות "לשוננו" ו"לשוננו לעם" ומילונים מקצועיים.

ד. צוותי העובדים במפעל

גם שנה זו כקודמתה, הצטיינה בחלופה מרובה של העובדים המדעיים. אחדים מן הוותיקים יצאו לחופשה ללא תשלום לצורך קידום פעולתם המדעית ונתקבלו אחרים למלא מקומם. פרשו מן העבודה דלית אייזנקרפט, עדה ירדני (במדור הספרות העתיקה); נתקבלו לעבודה ע' ברבריאן, ב' לפלר (במדור הספרות העתיקה), א' פפאו (במדור המיכון).

ה. ישיבות עובדי המערכת

בשנת הדין והחשבון נתקיימו באורח כמעט סדיר (פעם בשבועיים) ישיבות על כלל העובדים המדעיים והמתכנתים. נערכו 9 הרצאות (מהן שנמשכו שתי פגישות), ודיונים על כל אחת מהן. רוב המרצים היו מעובדי המילון, ומקצתם מזמנים מן החוץ. ואלו הנושאים שנדונו:

פרופ' ר' מירקין: מן הפעילות בתחום המילונות באירופה

פרופ' א' ארזי: הקנקרדנציה לשירה ערבית עתיקה

פרופ' מ' סוקולוף: הרהורים בעקבות כתיבת מילון לארמית יהודית ארץ-ישראלית 2) (פגישות)

פרופ' י' ייבין: התקנת הטקסט ורישום הערך במילון לספרדית עתיקה 2) (פגישות)

גב' א' גולדנברג: כל אשר אין בו רוח חיים – זכרהו ונקבהו (לתולדות הכלל); המין הדקדוקי במילונות

מר צ' מיהאן: עיון טקסטואלי ודיאלקטי במקבילות הפועל בתרגומים לתורה

מר א' וייסברג: לארגון ערך מילוני לפי השיטות על הסמנטיקה הגנרטיבית על-פי מאמרו של T. Kaneko 2) (פגישות)

ד"ר ס' הופקינס: עברית וערבית בלשון הקראים 2) (פגישות)

מר צ' בושריה: בסיסי נתונים בתחום הבלשנות החישובית (סקירת הכנס שנערך בגטבורג, שוודיה)

נספח

סיכומים שנתקבלו בישיבה שנתקיימה ביום כ"ז בתשרי התשמ"ז (29 באוקטובר 1986)

השתתפו: ה"ה ע' איתן וד' בן-חיים (חברי ועדת האקדמיה לעניין קובץ המונחים); גב' י' הופקינס והא' י' ינאי (עובדי האקדמיה העוסקים בקובץ); הא' צ' בושריה נקרא להתיעצות, והא' י' בלאו, נשיא האקדמיה, קיבל את הסיכומים (הגב' נ' רייך שלחה הערות בכתב בידי הא' ע' איתן).

- א. קיבץ המונחים לא יפורסם בציבור, ותכליתו לשימוש פנימי;
- ב. הקיבץ משמש לתיעוד, ועל-כן לא תתוקן האנגלית, אלא כשנפלו טעויות דפוס ברורות; וכשחסרה מקבילה אנגלית תושלם זו בעתיד הרחוק. ושני אלה – בציון הצורה או החסר שבמקור;
- ג. לקראת חגיגות המאה תספול האקדמיה בחלק העברי בלבד, (1) כדי לסגנו משיבושים, (2) כדי להאחיד את צורת הופעתו, (3) כדי לרכז את הסתירות ואת אי-ההתאמות שבו, (4) כדי להביא את החומר לדיוני ועדת הדקדוק, לפי קבוצות שונות, ואז (5) תגיע האקדמיה להחלטה, מה היא הדרך האחרונה והנכונה בענייניהם של המונחים המקובצים, בכת"ב, בניקוד, במינוח, וכיו"ב, ככל שהדברים נוגעים לעקיבות ולחסרונה, ותמיד – בזיקה למשמעות.
- ד. לעניין האמור אחרון, עקיבות במונחים על-פי המשמעות, יש לשתף בעלי מקצוע הולמים בכל עניין.

דין-וחשבון
על העבודה במפעל המילון ההיסטורי ללשון העברית
למן תשרי ועד סוף סיוון התשמ"ח

א. מדור הספרות העתיקה

1. ספרות התלמוד והמדרש

בתקופת הדין והחשבון נרשמו ערכים ליצירות שבהן 150,000 תיבות, ובסך הכול גסתיים עיבודן של יצירות שבהן כ-3,300,000 תיבות. הותקנו יצירות שבהן כ-50,000 תיבות, ויש לסיים את הגהותיהן ולרשום ערכים לתיבותיהן.

גסתיימה העבודה בהשלמת הנוסח ותיקון הערכים של הירושלמי לאור מהדורת פרופ' ש"א רזונסל, והם בשלבי עדכון.

בהמשך להידברות של מפעל המילון עם בית המדרש לרבנים באמריקה (נוה שכטר) על שיתוף הפעולה בעיבוד כתבי-היד של התלמוד הבבלי (ראה דו"ח שבט תשמ"ב - אדר ב' תשמ"ד, זיכרונות האקדמיה ללשון העברית ל"א-ל"ב-ל"ג-ל"ד, עמ' 238), העביר בית המדרש לרבנים באמריקה לידי המפעל סרט מגנטי ובו שלוש הבבות על-פי כ"י פירנצי, ומפעל המילון העביר לידי בית המדרש לרבנים באמריקה את החומר המקביל על-פי כ"י המבורג. שני המפעלים בודקים כעת את תוצאות החילופין. ואם תהיה שביעות רצון הדדית ייחתם בקרוב הסכם על המשך שיתוף הפעולה.

2. ספרות הפיוט

גם בתקופה זו נתרכזה העבודה בשלב א של העבודה במקורות סוג זה, היינו: הכנה מדעית של המקור לשם מסירתו לניקוב ולהקלטה במחשב, וכן עשיית הגהות חוזרות ונסנות עד שיהיה נוסח הפיוטים גקי מכל טעות וישקף בדיוק את נוסח המקור (כתב-היד).

למעשה, גסתיימה התקנת כל מקורות הפיוט העתיק שנתפרסמו. בתקופה זו הושלמה התקנת תפילות הקבע, שהעבודה בהן הצריכה רישום ובדיקה של הרבה קטעי גניזה וכתבי-יד, וכן רישום נוסחאות אחדים למקצת התפילות. נכללו גם פיוטי יהודה (לפי עבודת הדוקטור של ז' נאן-באקס) והיצירות של שלמה סולימן (לפי עבודת הדוקטור של משה שר-שלום ז"ל), שהוזכרו בדו"ח לשנת תשמ"ז.

כמו כן נכללו פיוטים רבים שנתפרסמו בשנת תשמ"ח, כגון: ש' אליצור, קדושה ושיר (קדושתאות לשבתות הנחמה לקליר), ירושלים תשמ"ח; ב' לפלר, "אשא דעי למרחוק", תרביץ נו (תשמ"ז), עמ' 501-513; י' יהלום, מחזור ארץ-ישראל, קודקס הגניזה, ירושלים תשמ"ז.

הותקנו בתקופה זו כ־100,000 תיבות, ובסך הכול עובדו עד עתה יצירות שבהן כ־750,000 תיבות. מספר התיבות שערכיהן נרשמו לא נשתנה (140,000 תיבות).

3. ספרות הקראים

בשליש השני של שנת תשמ"ח עברה ד' בן-ישראל (שעבדה תחילה בספרות התלמוד והמדרש) לעבוד במדור זה יחד עם ס' הופקינס, העובד רק יומיים בשבוע. לפיכך הוגבר במקצת קצב העבודה בסוג ספרות זה. ד' בן-ישראל עוסקת ברישום ערכים ליצירות שהתקנתן נסתיימה, ועבודתה נבדקת בידי ס' הופקינס. ס' הופקינס עצמו עדיין בודק את רישום הערכים ל"ספר הגעומות", לפי מקורו הערבי שנתגלה לא מכבר. בתקופת זו נרשמו ערכים ל־20,000 תיבות נוספות, ובסך הכול נסתיים רישום הערכים ל־250,000 מתוך כ־470,000 תיבות בסוג ספרות זה.

4. ספרות המסורה והדקדוק

הוחל בעבודה בסוג ספרות זה, שבו כ־100,000 תיבות, ושעדיין לא התחלנו בעיבודו. בעבודה זו עסקו ד' בן-ישראל וא' אדרעי. בינתיים הותקן והוגה "ספר טעמי המקרא" (13,000 תיבות).

ב. מדור המיכון

1. העבודה בהוצאת "חומרים למילון סדרה א" בצורת דפי זיעור נסתיימה.
2. נרכשה מדפסת לייד בעלת איכות הדפסה גבוהה, ואנו מבצעים בה את כל עבודות ההדפסה שהמפעל והאקדמיה ללשון צריכים להן. חוברת המדריך לדפי הזיעור נדפסה במדפסת זו.
3. במסגרת השירות שמדור המיכון נותן למוזכרות המדעית נדפסו שני כרכים של "זיכרונות האקדמיה ללשון העברית". ובקרוב יימסר לדפוס כרך נוסף. מכינים לדפוס גם את חוברות "לשוננו", "לשוננו לעם" ומילונים מקצועיים.

ג. צוותי העובדים במפעל

בתקופת הדין והחשבון חלו שינויים אחדים בעבודת העובדים במפעל. זמנית מועסק אליהו אדרעי (2 ימים בשבוע). ישראל בן-דוד תור מחופשתו לעבודה (בינתיים רק ל-3 ימים בשבוע), ועובדים אחדים (כגון ע' ברבריאן) הוסיפו יום עבודה.

הספרות העתיקה

א' אדרעי (2 ימים בשבוע), ב' אליצור (6), ג' בן-דוד (3). בחופשת השתלמות, ד' בן-ישראל (4), א' ברבריאן (5), ע' ברבריאן (5), א' גליק (6), ס' הופקינס (2), א' וייסברג (6), פ' חגני (5), י' ייבין (3). מרכז העבודה בספרות הפיוט והקראים, ב' לפלר (5), א' מאיר (6), צ' מיהאן

(3), מ' מישור (3). מרכז העבודה בספרות התלמוד והמדרש, הגאונים, המגילות והכתובות, י' קארה (3). משתתף גם במדור הספרות החדשה, ח' ראב (5), א' שפירא (5).

הספרות החדשה

י' הופקינס (5). משתתפת גם במדור הספרות העתיקה, ר' מירקין (6). מרכז המדור, ע' עבאדי (3). מחזיית עבודתה במדור הספרות העתיקה, ב' פישלר (5).

מדור המיכון

מ' אלגזי (קלדנית), צ' בושריה (מרכז המדור), ר' חן (קלדנית), ס' כהן (קלדנית, עוזרת למתכנתת), א' מלכיאל (מתכנתת, לפי הסכם מיוחד), ר' רוזנברג (מתכנתת), א' פפאו (מתכנתת).

דין-וחשבון

על העבודה במפעל המילון ההיסטורי ללשון העברית

למן תמוז התשמ"ח ועד סוף סבת התש"ן

א. מדור הספרות העתיקה

1. ספרות התלמוד והמדרש, מגילות מדבר יהודה, כתובות התקנת הטקסט. לפי שרוב רובו של החומר שנקבע להתקנה בסוגי ספרות אלו הותקן כבר, הרי שבתקופת הדו"ח הותקנו רק יצירות מעטות להשלמת האוסף. הושלמה התקנתו של כל התלמוד הבבלי; המסכתות סוטה ונידה עדיין נמצאות בשלבי הגהה שונים.

בסוג ספרות המדרש הותקנו "מדרש שמואל" וכן קטעי מדרשים קטנים שנשתמרו בגניזה. למעשה, להשלמת התקנת היצירות מן המדרש הרשומות ב"ספר המקורות" חסרים רק מדרש "אלפא-ביתא דבן-סירא" ומדרשים אחרים קטנים שעדיין לא פתרנו בהם כמה בעיות הכרוכות בהתקנתם; כל אלו כוללים כ-10,000 תיבות.

בספרות מגילות מדבר יהודה אנו עוסקים בהשלמת החיבור "שירות עולות השבת"; על-פי מצב המחקר, צריך להשלים קטעים שנתפרסמו לאחרונה ולשנות את מבנה היצירה, גם בחומר הישן (שכבר עובד במפעל).

בסוג שונות אנו כוללים תעודות ממינים שונים, כגון: איגרות, שטרות, מעשי בית-דין, קולופונים, קמיעות, קערות-השבעה, פפירוסים. חלק ניכר מן הקמיעות וקערות-השבעה כתוב ארמית. לצורכו של המילון הותקנו גם אלה, כדי ללקט מהם את המלים העבריות המשוקעות בהם. החומר אינו רב, אבל איתורו ועיבודו מצריכים עבודה מרובה. סך כל התיבות העבריות שהפקנו עד עכשיו בסוג זה הוא 1,500. נותרו לעיבוד עוד 4,500 תיבות. רישום הערכים. נמשכה העבודה ברישום הערכים המילוניים של כל החומר שנשתיימה התקנתו. בתקופת הדו"ח נרשמו ערכים ליצירות שבהן כ-140,000 תיבות, ובסך הכול נסתיים עיבודן של יצירות שבהן כ-3,440,000 תיבות.

2. ספרות תקופת הגאונים

בתקופת הדו"ח התחלנו לעבוד בקצב נמרץ יותר בספרות הגאונים. אחדים מן העובדים, י' קארה, א' גליק, צ' מיהאן, וט' פולק עוסקים בעיקר בסוג ספרות זה, וכן יעסקו בו שאר העובדים שיתפנו מעבודתם בסוג התלמוד והמדרש. העובדים עוסקים לעת עתה בשלב הראשון של עבודתנו: התקנת הטקסט והגהתו.

הותקנו כמה יצירות גדולות: הלכות ראו (63,000 תיבות), הלכות קצובות (12,000 תיבות), ספר המקצועות (10,000 תיבות), וכן חיבורי הרפואה של שבתי דונולו: תרגום פרקי

היפוקרט (12,000 תיבות), ספר המרקחת, ספר רפואות. כמו כן הותקנו כמה יצירות קטנות בספרות הגאונים, כגון: עריות של בני א"י, הלכות קטנות (קטעים), הלכות דרב אבא, ספר מתיבות ועוד. בעיבוד מצויות יצירות גדולות אחדות: הלכות פסוקות (32,000 תיבות), "ספר חכמוני" של דונולו (20,000 תיבות) ועוד; וכן כמה יצירות קטנות.

מתוך כלל הבעיות שעמדו לפנינו עם תחילת העבודה בספרות הגאונים נפתרה בעיית רישום הארמית. נתברר לנו שברוב חיבורי הגאונים בעיית ההפרדה בין עברית לארמית עשויה להיפתר לשביעות רצוננו לפי אותם הכללים שנקבעו במפעל המילון להפרדה בין עברית לארמית בתלמוד הבבלי, ואין צורך בכללים אחרים.

בעיית רישום המובאות בספרות הגאונים מן התלמודים והמדרשים עדיין לא נפתרה. ישבנו ישיבות אחדות שדיננו בהן בענין זה, ואנו מתכוננים להמשיך בניירוד ולהכריע בענין זה בחודשים הקרובים.

3. ספרות הפיוט

בתקופת הדו"ח המשכנו את העבודה בהגהת הפיוטים שהותקנו ונמסרו לניקוב במחשב, ועכשיו רובו של החומר כבר מוגה ומוכן לרישום ערכים.

הכללנו באוסף שלנו את פיוטי יוסף אלברדאני, לפי חיבור-הדוקטור של טובה בארי שהועמד לרשותנו. לפני כן נכללו באוספנו כ-60 פיוטים בלבד של אלברדאני שנתפרסמו במקומות שונים. בעבודת-הדוקטור של בארי מתפרסמים כ-250 מפיוטיו. הוספנו אפוא גם את 200 הפיוטים האחרים לאוסף המעובד על ידינו.

כמו כן הכללנו באוסף שלנו "שבעות לשבתות השנה" ר"שבעות לסדרים", העומדות להתפרסם על-ידי ד"ר שולמית אליצור, וכן פיוטי ר' יהושע בן כלפה העומדים להתפרסם על ידיה. כל זה נוסף על יצירות חדשות אחדות מן הפיוט העתיק שנתפרסמו בספרות המדעית בתקופת הדו"ח.

כתוצאה מהכללת כל היצירות שנזכרו בדו"חות הקודמים ואלו הנזכרות בדו"ח זה, גדלה כמות החומר שבאוספנו כדי 20 אחוזים, והיום מצויות על גבי סרטי המחשב באקדמיה יצירות מסוג הפיוט שבהן כ-900,000 תיבות.

כמו כן עסקנו בפעולות הכרוכות בשלב המתקדם של עבודתנו, היינו: הניתוח האלקטרוני של המלים שבפיוטים ורישום ערכיהן, בדיקת הרישום ועדכונו. בתקופה זו הצלטנו לסיים עבודות אלו ביצירות הכוללות 130,000 תיבות בקירוב, וביחד עם החומר שנסתיים עיבודו בתקופות הקודמות נסתיים עתה עיבודן של יצירות הכוללות בסך הכול 270,000 תיבות בקירוב.

4. ספרות הקראים

בתקופה זו נסתיימה בדיקת רישום הערכים ל"ספר הנעימות", לפי מקורו הערבי שנתגלה לא מכבר. נוסף לכך נרשמו ערכים ל-50,000 תיבות בקירוב, ובסך הכול נסתיימה עבודת רישום הערכים ל-300,000 תיבות בקירוב.

הוחל בהתקנת שתי יצירות קטנות נוספות בסוג ספרות זה: "מרפא לעצם" ו"משיבת נפש", שפורסמו מהן חלקים בשנה האחרונה בידי א' ואידה.

5. ספרות המסורה ודיקדוק

בספרות זו נעשו התחלות צנועות. הותקן "ספר טעמי המקרא" (תרגום "הדאיה אלקאר" הקצרה, וחיבור קצר הנקרא "מונחי מסורה וכלליה". בס"ה - כ-14,500 תיבות עבריות.

הרי כאן לוח הנתונים המשקף את מצב ההכנות למילון בשעה זו:

עדיין לא הותקנו	בשלבי התקנה	נרשמו ערכים	מספר תיבות כולל	
10,000	65,000	3,440,000	3,515,000	תלמוד ומדרש
340,000	150,000	10,000	*500,000	גאונים
		42,200	42,200	מגילות מדבר יהודה
		3,000	3,000	מטבעות וכתובות
4,500	1,000	500	6,000	שונות
85,500	14,500		100,000	מסורה ודיקדוק
	650,000	270,000	920,000	פיוט
	280,000	300,000	580,000	קראים
440,000	1,160,500	4,065,700	5,666,200	סך-הכול

* מתוך 1,150,000.

אנו מעריכים שבמצבת העובדים המצויה במפעלנו עכשיו אפשר יהיה לסיים את עבודות ההתקנה ורישום הערכים של כל היצירות שעדיין לא נסתיים עיבודן בתוך תקופה של שלוש-ארבע שנים לערך. כך בכל סוגי הספרות במדור, פרט לספרות הקראים, שמספר העובדים בה מועט בגלל הקשיים המרובים בהבנת לשונה המשוערבת, ולפיכך עיבודה עשוי להימשך תקופת זמן נוספת.

6. שיתוף עם חוקרים

כדי לזרז את קצב ההכנות למילון ולהפיק תועלת ממומחיות חוקרים שאינם פועלים במחיצת המילון, המפעל נוהג לשתף פעולה עם חוקרים שבמפעלים אחרים בתחומי הספרות והלשון. אלה יש להם על-פי רוב עניין ונגיעה במקורות שאנו מעבדים במפעל. בתקופת הדין וחשבון הזה סוכמו עניינים אלה:

א. בתמורה לטקסט המותקן של התלמוד הירושלמי שמסר מפעלנו לפרופ' מ' סוקולוף מאוניברסיטת בר-אילן, העמיד הפרופ' סוקולוף לרשות המפעל עותק של הקונקורדנציה

לארמית הארץ-ישראלית שחיבר. העותק עומד במפעל המילון ומשמש את עובדי המפעל בלבד לצורך עבודתם הפנימית במילון. המפעל התחייב שלא להעמידו לרשות שום חוקר ושום גורם מחוץ לעובדי המילון ההיסטורי, אלא אם כן יקבל לכך רשות מפורשת מהפרופ' סוקולוף.

ב. הפרופ' סוקולוף פנה אל מערכת המילון ההיסטורי וביקש לקבל גם את חומר הארמית שבתלמוד הבבלי, כפי שהותקן במפעלנו, הוסכם להעמיד לרשותו סרטים מגנטיים של כל החלקים הארמיים שבתלמוד הבבלי שהוכנו במפעל המילון, וכן הדפסה מלאה של מסכתות התלמוד הבבלי שהותקנו במפעלנו.

בתמורה לכך הוסכם, שכאשר יסיים הפרופ' סוקולוף את עבודתו בהכנת הקונקורדנציה לארמית הבבלית, יעמיד עותק שלה לרשות מפעלנו בתנאים האמורים לעיל, סעיף א (ראה נספח א).

ג. בהמשך להסכם שבין מפעל המילון ובין "המכון לחקר התלמוד ע"ש שאול ליברמן" (גוה-שכטר) על שיתוף פעולה בעיבוד כתבי-היד של התלמוד הבבלי (ראה בד"ח הקודם), נחתם הסכם שיתוף הפעולה (ראה נספח ב).

נוסף על התקנת מסכתות ב"ק, ב"מ, ב"ב, שנמסרו ל"מכון לחקר התלמוד" בתקופת הד"ח הקודם, מסרנו להם גם את רוב מסכתות התלמוד שהותקנו במפעל (פסחים, יומא, סוכה, ביצה, ר"ה, מגילה, מ"ק, תניגה, כתובות, ע"ז, הוריות, זבחים, בכורות, תמורה, כריתות, מעילה, תמיד, גדרים). קיבלנו מהם סרטים אלו: ב"ק, ב"מ, ב"ב (כ"י פירנצ'י), ר"ה, סוכה (כ"י מינכן 140), חגיגה (כ"י גטינגן), ועוד.

ד. בסוף התשמ"ח הוסכם עם פרופ' ח' זוסמן מן האוניברסיטה העברית בעניין התקנת קטעי הגניזה של התלמוד הירושלמי. החומר שיוחקן ישמש הן את הפרופ' זוסמן בהוצאה לאור של מהדורה מדעית חדשה של כל קטעי הגניזה של הירושלמי, והן את מפעל המילון בהתקנת חילופי נוסח לירושלמי לפי קטעי הגניזה העתיקים. פרופ' זוסמן יספק למפעל המילון את הטקסט של קטעי הגניזה, כשהם ממוינים לפי כתבי-היד השונים, וכן יממן שכרו של עובד שיעטק בעבודה זו בחצי משרה למשך שנה (וגן לייטר). העבודה בתחום זה התחילה בתחילת תשמ"ט ומתגהלת כסדרה (ראה נספח ג).

3. מדור הספרות החדשה

נשלמה הדפסתה של הקונקורדנציה בת 115 כרכים של 88 מקורות מן הספרות העברית החדשה, רובם ככולם מן התקופה שבין השנים 1755-1920. קונקורדנציה זו וכל המתלווה אליה (ראה להלן) הרי הם סיכום עבודתנו למן ראשית הקמת המדור לעברית החדשה לפני עשרים שנה (בשנת תשכ"ט).

הקונקורדנציה כוללת 1,573,820 מובאות ב-19,332 ערכים, והיא מחולקת לשלושה חלקים:

א. הקונקורדנציה העיקרית, המכילה את כל הפעלים, את השמות ה"רגילים" וה"מיוחדים" (כגון הקיצורים וראשי התיבות, שמות המספרים וכיו"ב), את המלות ואת

המלים הארמיות. יש בה 1,507,350 מובאות ב־13,615 ערכים מילוניים המאורגנים על-פי 2,940 שורשים. הקונקורדנציה העיקרית משתרעת על-פני 29,112 דפי מחשב המודפסים במדפסת לייזר (108 כרכים). חומר המלים הארמיות, אף-על-פי שהוא כלול בקונקורדנציה העיקרית, חזר ונדפס שנית בקונקורדנציה לעצמה (כרך אחד).

ב. הקונקורדנציה של המלים הלועזיות המשמשות בעברית החדשה, ובה כ־19,230 מובאות ב־1,684 ערכים (2 כרכים).

ג. קונקורדנציה של השמות הפרטיים (אנשים, מקומות, שמות ייחוס, חיבורים וכיו"ב), ובה כ־47,240 מובאות ב־4,033 ערכים (4 כרכים).

שלוש הקונקורדנציות הללו נלווים אליהן:

א. 21 כרכים של המקורות שהקונקורדנציה מיוסדת עליהם.

ב. (בהכנה) כ־15 כרכים של רשימות ומפתחות מילוניים, דקדוקיים וסטטיסטיים, שהם בגדר "מוצרי לוואי" של הקונקורדנציה והם מופקים ממנה בדרך אוטומאטית.

מלבד כל אלה כבר הועלו על המחשב 271 מקורות נוספים ובהם כ־2,600,000 מובאות. הטקסט של המקורות הללו מוגה והוא מוכן וערוך לעיבודו המילוני. על-פי ניסיון העבר עובד מדעי במשרה מלאה יכול לעבד בשנת עבודה אחת כ־100,000 מובאות עיבוד מילוני גמור. כדי להשלים את עיבודם המילוני של כל המקורות הללו דרושות אפוא 26 שנות עבודה של עובד מדעי אחד, או עבודה של 4 עובדים במשרה מלאה במשך 5-6 שנים.

בהשקעה של כמה עשרות אלפי שקלים בצד הטכנולוגי של תהליך עבודתנו ניתן לקצר פרקי זמן אלו ולהעמידם על מחציתם, ואף פחות מכן. מדובר בהכנת תוכנה בשביל "לימאטיזציה אינטראקטיבית" ובדרך מקוננת, כדי שיהיה שלב "רישום הערכים" מסוד כולו בידי העובד המדעי ליד המסוף ובלא שיזדקק לתיוכום של אנשי מדור המחשב.

עם השלמת עיבודם המילוני של כל המקורות שכבר נבחרו והועלו על המחשב (אשר מניינם 359 ומספר המובאות מהם למעלה מארבעה מיליונים), יהיו בידינו רק כ־40% של המאגר המתוכנן לעברית החדשה (1750-1948). לפיכך בעת ובעונה אחת עם עיבודם המילוני של המקורות שכבר הועלו על המחשב צריך להמשיך ולהעלות על המחשב את שאר 60% של המאגר המילוני.

הקונקורדנציה של הספרות החדשה במספרים

מובאות	ערכים	שורשים/נטעים	
1,507,351	13,615	2,940	(א) הקונקורדנציה העיקרית
4,819	867	615	[בכלל זה ארמית]
19,227	1,684	1,096	(ב) המלים הלועזיות
47,241	4,033	—	(ג) השמות הפרטיים
1,573,819	19,332		סך-הכול

ג. מדור המיכון

בתקופת הד"ר עסק מדור המיכון בעבודות אלו:

1. הדפסת הקונקרדנציה של 88 מקורות בספרות החדשה שעיבודן נסתיים.
2. הכנת תכניות להדפסת רשימות מילוגיות וסטאטיסטיקות של המקורות הנ"ל.
3. הכנת תכניות חדשות לעיבוד 271 מקורות בספרות החדשה שנקלטו במחשב בעשר השנים האחרונות.
4. מתן שירות למדור הספרות העתיקה: קליטת טקסטים, תיקונים, רישום ערכים, עדכונים וכי"ב.
5. מתן שירות למזכירות המדעית בהכנה לדפוס של "לשוננו", "לשוננו לעם", "זיכרונות האקדמיה", "העלון השבועי" היוצא לאור לרגל שנת הלשון העברית, וספרים ועלונים שונים, כגון "במלחמתה של לשון" מאת ד' בן-חיים.

ד. צוותי העובדים כמפעל

(א) בתקופה זו חלו שינויים בהרכב העובדים המדעיים:

פרופ' י' ייבין סיים עבודתו כמרכז המדור לספרות העתיקה ונתמנה עורך-חבר למפעל מסיון התשמ"ט.

ד"ר י' מישור נתמנה מרכז המדור לספרות העתיקה מסיון התשמ"ט.

(ב) חליפות במהלך עבודתם של העובדים בתקופה הגדונה הן:

פנינה חגני נסעה לארצות-הברית לתקופה של שנה ורבע בקירוב, העתידה להסתיים בסוף שנת תש"ן. חמוטל ראב קיבלה חופשה ללא תשלום לזמן לא מוגבל. העובדים החדשים שנתקבלו לביסיון, כולם במשרות חלקיות, הם: אליהו אדדעי, יוסף ירון, יעל רשף, טל פולק, ד"ר צפורה טלשיר, רחל סליג (עברה באופן חלקי מן המזכירות המדעית למפעל המילון, גיתית נחליאל ועבדה חודשים אחדים ויצאה לחופשה ללא תשלום). ישראל בן-דוד היה רוב הזמן בחופשה ללא תשלום לצורך כתיבת עבודת הדוקטור שלו וחזר ממש לפני סיום תקופת הד"ר (שבת תש"ן). י' ייבין ומ' מישור היו מחצית התקופה בבית-הספר ללימודים מתקדמים של האוניברסיטה העברית וחזרו לקראת המחצית השנייה של התקופה. אפרים מאיר יצא לחופשה ללא תשלום עד יולי 1990.

העובדים בפועל היום (שבת תש"ן) הם (מספר ימי עבודתו של העובד בשבוע נתון בסוגריים):

מדור הספרות העתיקה

א' אדדעי (4), ב' אליצור (6), י' בן-דוד (6), ד' בן-ישראל (4), א' ברבריאן (5), ע' ברבריאן (5), א' גליק (5), י' הופקינס (3), ועוד 2 ימים במדור הספרות החדשה, ס' הופקינס (2), א' וייסברג (6), פ' חגני (בחופשה ללא תשלום), י' ייבין (6), י' ירון (3), ב' לפלד (5), א' מאיר (בחופשה ללא תשלום), צ' מיהאן (3), מ' מישור (6), מרכז המדור, ר' סליג (4). עובדת

בספרות החדשה ובמזכירות האקדמית, ט' פולק (2), י' קארה (3), ח' ראב (בחופשה ללא תשלום), י' רשף (2), א' שפירא (5).

מדור הספרות החדשה

י' הופקינס (רוב עבודתה במדור הספרות העתיקה), ר' מירקין (6. מרכז המדור), ע' עבאדי (3. עבדה גם במדור הספרות העתיקה), ב' פישלר (5).

מדור המיכון

מ' אלגוי (קלדנית), צ' בושריה (מרכז המדור), ר' חן (קלדנית), ס' כהן (קלדנית, עוזרת למתכנת), ר' רוזנברג (מתכנתת), א' פפאו (מתכנת).

נספחות (למדור הספרות העתיקה, סעיף 6)

א

מכתבו של פרופ' מ' סוקולוף מיום 29 במאי 1989:

פרופ' בן-חיים הנכבד,

הנידון: שימוש בחומר שהוכן מן התלמוד הבבלי באופן אלקטרוני עבור פרויקט מילוני בארמית הבבלית

1. בעקבות שיתותינו בעניין הנ"ל הריני כותב לך בקשר לאופן בו אשתמש בחומר הנ"ל: לצורך כתיבת מילון חדש של הארמית הבבלית הריני זקוק לטקסטים הארמיים מן התלמוד הבבלי בצורה אלקטרונית.
2. החומר הנ"ל ישמש לי לשם הכנת קונקורדנציות הקשריות (ממה"ר) שיהוו את מאגר המידע לגיתוח הסימנסי של הגיב הארמי הנ"ל.
3. החומר המבוקש מן האקדמיה לעבודה זו הוא החלקים הארמיים של התלמוד הבבלי שהוכנו עבור המילון ההיסטורי של הלשון העברית וכן הדפסה של המסכתות המותקנות.
4. החומר הגולמי הנ"ל מיועד לצרכים שפורטו לעיל ולא יועבר לגורם שלישי בלי הסכמת המילון ההיסטורי.
5. כאשר תוכן הקונקורדנציה יועבר עותק ממנה לשימוש של המילון ההיסטורי של הלשון העברית.

בכבוד רב,

פרופ' מיכאל סוקולוף

אישורו של פרופ' ז' בן-חיים מיום כ"ו באייר התשמ"ט:

הדברים הג"ל מתאימים למה שהוסכם במו"מ בינינו ועל דעת הנשיאות. עליו להודיע לי את נוסח הזכרת חלקה של האקדמיה במה שניתן לו לחיבור המילון לארמית של א"י.

ז' בן-חיים

ב

מכתבנו מחודש סיוון התשמ"ח לפרופסור שמא פרידמן, מנהל בית המדרש לרבנים "נווה שכטר", ירושלים:

פרופסור פרידמן היקר,

אני מסתמך על שיחתנו האחרונה בטלפון ועל זיכרון הדברים של פגישתנו ב"ח בסבת התשמ"ח ומסכם בזה את תבאי שיתוף הפעולה שלנו כדלקמן:

א) מפעל המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית (בקיצור: המילון) ימסור לרשות המכון לחקר התלמוד של בית המדרש לרבנים נווה שכטר (בקיצור: המכון) העתק מן המצע המגנטי של נוסח התלמוד הבבלי כפי שהותקן והוגה על פי כתב-יד לצורכו של המילון.

ב) המכון ימסור לרשות המילון העתק מן המצע המגנטי של התלמוד הבבלי שהותקן במכון לפי צרכיו ומטרותיו של המכון.

ג) המילון והמכון מסכימים שיכובדו זכויותיו של כל אחד מהם ולא ימסוד מוסד אחד את המצע המגנטי שקיבל מחברו לגוף זה.

ד) אם יראה אחד המוסדות להשתמש במצע שקיבל בפרסום, יהא עליו לקבל את הסכמת המוסד הנותן ויצוין הדבר בפרסום גופו.

הואל נא בטובך, פרופסור פרידמן, לאשר בכתב את הסכמתך לנאמר במכתבי זה.

בהוקרה ובברכה,

זאב בן-חיים

תשובת המכון לחקר התלמוד ע"ש שאול ליברמן, ע"י בית המדרש לרבנים באמריקה, נווה שכטר, ירושלים, מיום כ"ח בסיון תשמ"ח:

פרופ' בן-חיים הנכבד,

אני מציין בסופוק רב את ההסכמה ההדדית דלעיל, המאפשרת לכל מוסד לקיים: זה וזה בהנה.

אני מאשר, בשמי ובשם מפעלנו, את ההתחייבויות ההדדיות, והנהלים שצינת לעיל.

בברכה,

שמא פרידמן

ג

ישיבה בעניין התקנת קטעי הגניזה של הירושלמי

ביום ב' בתמוז התשמ"ח (17.6.88)

נוכחים: ד' בן-חיים, י' זוסמן, י' ייבין, צ' בושריה.

בהמשך לדיונים שנערכו בין הפרופ' זוסמן ובין נציגי המילון ההיסטורי ללשון העברית, סוכמו דברים אלו:

- א. פרופ' זוסמן יספק למילון ההיסטורי את הטקסט של קטעי הגניזה, כשהוא בדוק לפי כתבי-היד וכשהקטעים ממוינים לפי כתבי-היד השונים.
- ב. הטקסט יותקן לניקוב ויוגה לפי כתבי-היד בידי עובד שימומן ע"י פרופ' זוסמן ובידי עובדים של האקדמיה, עד שיהיה נוסחו מדויק לפי כתבי-היד ונקי מטעויות.
- ג. פרופ' זוסמן יקבל מן האקדמיה הדפסה וסרט מגנטי של הטקסט בשיטה שתאפשר הדפסתו באותיות דפוס, כמקובל בספרים מודפסים.
- ד. הפרופ' זוסמן יממן שכרו של עובד שיעסוק בעבודה זו בחצי משרה במשך שנה.
- ה. תהיה תקופת ניסיון של שלושה חודשים, שבה ייבדקו שיטת העבודה וההספק שלה, ולפי בדיקה זו יוחלט על המשך העבודה. העובד המדעי יתחיל עבודתו ב'1 באוקטובר 1988, ותקופת הניסיון תימשך עד 31 בדצמבר ש"ז.
- ו. החומר של קטעי הירושלמי שיעובד ישמש רק לצורכי העבודה הפנימית במילון ההיסטורי ללשון העברית ולצורכי הפרסום המדעי של פרופ' זוסמן. האקדמיה מתחייבת לא להעמיד את החומר לרשות שום חוקר או גורם אחר, בלא רשותו של פרופ' זוסמן.

אירועי שנת הלשון העברית (התש"ן)

בעקבות פנייתה של האקדמיה החליטה ממשלת ישראל על-פי המלצת ועדת השרים לטקסים וסמלים לקבוע את שנת התש"ן כ"שנת הלשון העברית" לציון מאה שנים לייסוד ועד הלשון העברית.

עם קבלת החלטה זו הורה מר יצחק נבון, שר החינוך והתרבות דאז, לקבוע את "שנת הלשון העברית" כנושא המרכזי של מערכת החינוך בארץ.

האקדמיה ללשון העברית ומרכז ההסברה הופקדו בצוותא על אירועי שנת הלשון העברית. מובאים בזה סוגי הפעילויות בקווים כלליים.

אירועים ממלכתיים

• הקמת מועצה ציבורית לציון מאה שנה לייסוד ועד הלשון העברית, שנכללו בה כל חברי האקדמיה.

• הכרזת שנת הלשון העברית ע"י נשיא המדינה במעמד חברי המועצה הציבורית של שנת הלשון העברית ובמעמד חברי האקדמיה, עובדיה ובני משפחותיהם. נשאו דברים: מר חיים הרצוג, נשיא המדינה; מר יצחק נבון, שר החינוך והתרבות; מר יעקב שץ ממרכז ההסברה; פרופ' יהושע בלאו, נשיא האקדמיה.

• ישיבה מיוחדת של הכנסת לציון שנת הלשון העברית במעמד נשיא המדינה בתשרי התש"ן. נשאו דברים: היו"ר ד' שילנסקי; מר י' נבון, שר החינוך והתרבות; חה"כ גאולה כהן; חה"כ יהודה פרח.

• השירות הבולאי הגפיק את הבול "עברית", בול מיוחד לציון שנת הלשון העברית.

אירועים מדעיים

• ישיבת מליאת האקדמיה בקונגרס העולמי העשירי למדעי היהדות הוקדשה למאה שנות תחיית הדיבור העברי. השתתפו: פרופ' ד' בן-חיים, פרופ' י' בלאו, פרופ' גב"ע צרפתי, פרופ' מ' בר-אשר.

• משתתפי הקונגרס העולמי למדעי היהדות היו אורחי האקדמיה.

• נתקיימה ישיבה מיוחדת של משתתפי הקדם-קונגרס לחקר בעיותיה של הוראת העברית באקדמיה ללשון העברית שנסתיימה בביקור במפעל המילון ההיסטורי. בישיבה הרצו עובדי האקדמיה הבכירים.

• המועצה להנחלת הלשון וההסתדרות הציונית ערכו קדם-קונגרס לחקר בעיותיה של הוראת העברית במדינת ישראל ובעולם.

אירועי יום העצמאות

• טקס הדלקת המשואות בהר-הרצל היה בסימן "שנת הלשון העברית". שנים-עשר מדליקי המשואות נבחרו בזכות תרומתם לעברית.

• בהידון התנ"ך העולמי לנוער יהודי הוקדשה סדרה מיוחדת של שאלות לנושא הלשון העברית.

• הוצגה תערוכה מודפסת של עשרים וארבע כרזות בשם "ארבעת אלפים שנה ועוד מאה שנה הלשון העברית קיימת ומתחדשת". סיפורה של הלשון העברית בת זמננו שהיא בעלת קיום רצוף של כארבעת אלפים שנה. השפעת העבר על ההווה והשפעת המציאות על הלשון, מומחשת ומאוירת בתבליטים, בתמונות ובכותרות. התערוכה הוצגה באולם הכניסה של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בקמפוס גבעת-דם באוניברסיטה העברית.

• ביום העצמאות נערכו עשרים ושניים סידורים בעקבות מחיי הלשון העברית ולוחמי תש"ח. הסידורים נערכו בכל רחבי הארץ ואורגנו ע"י מרכז ההסברה, הקרן הקיימת לישראל והחברה להגנת הטבע. המסלולים עברו באתרים הקשורים לתחיית הלשון העברית במאה השנים האחרונות ובאתרי קרבות מפורסמים בתש"ח.

• הוצג החיזון האודיקלי "פלא העברית" לקהל הרחב ביום העצמאות באולם ויזו בקמפוס גבעת-דם.

פעולות מערכת החינוך בצה"ל

• נערכו השתלמויות קצינים ומדריכים בנושא הלשון העברית.

• נערכו פעולות הסברה וחינוך במחנות צה"ל בנושא שנת הלשון העברית.

• התקיימו הרצאות של עובדי האקדמיה הבכירים ביחידות צה"ל.

• הוצאו חוברות מיוחדות של עיתון "במחנה" ושל "סקירה חודשית" בענייני הלשון העברית.

פעולות מערכת החינוך במסגרת משרד החינוך והתרבות

• הנושא המרכזי במערכת החינוך בשנת התש"ן היה הלשון העברית.

• כינוס ארצי מרכזי של מערכת החינוך לרגל "שנת הלשון העברית" בכפר המכבייה בהשתתפות מר יצחק גבון, שר החינוך והתרבות; מ' בראשר, סגן נשיא האקדמיה; הסופר ז' אורפז; העיתונאי ב' עברון; נשיא הסתדרות המורים, ד"ר ש' לוי. הוצגה תערוכת תכניות לימודים, פרסומים, אמצעי-עזר, חומרים לימודיים, ציוד לימודי ועבודות גבולות מבתי-הספר.

• חברי האקדמיה ועובדיה הבכירים הרצו בפני תלמידים בבתי-ספר.

- נערכו ימי עיון של יחידות שונות במערכת החינוך בנושא שנת הלשון העברית בהשתתפות מרצים מן האקדמיה.
- פרסומים בכתב של משרד החינוך והתרבות:
- 1. פרסומי שני חוזרי המנהל הכללי, שהתרכזו בפעולות מערכת החינוך בשנת הלשון.
- 2. יחידות שונות של משרד החינוך הוציאו חוברות בנושא הלשון העברית.

הרצאות בשיתוף האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

סדרה בת שמונה הרצאות, מפי טובי החוקרים בארץ, באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בירושלים בחודשים מרחשוון-אייר התש"ן (נובמבר 1989 – מאי 1990):

1. הרצאת הפתיחה מפי פרופ' בראשור במעמד שר החינוך והתרבות, "מקומה של הארמית בעברית החדשה".
2. פרופ' ראובן מירקין, "המילון ההיסטורי לשפה העברית".
3. פרופ' עוזי אורנג, "דרכי חידוש מלים".
4. פרופ' אילן אלדר, "ראשיתה של תורת הלשון העברית: רס"ג בין תיאוריה למעשה".
5. פרופ' מ"צ קדרי, "דחיפותו של סקר על העברית הספרותית החיה".
6. פרופ' גדעון גולדנברג, "העברית כלשון שמית חיה".
7. פרופ' אהרן דותן, "האקדמיה, הלשון והחיים".
8. פרופ' דוד סנא, "מאה שנה של הכוונת הלשון".

פעולות נוספות של האקדמיה

- קביעת סמל מיוחד לשנת המאה.
 - "קדם אירוע" – ערב "האקדמיה ללשון העברית" בבית הקונפדרציה הציונית.
 - כינון ועד ציבורי מיוחד בראשותו של מר אבא אבן שחבריו היו: נשיאים ראשי ממשלה בעבר ובהווה; יו"ר הכנסת; נשיא בית-המשפט העליון ויו"ר ההסתדרות הציונית העולמית.
 - כינון עמותת שוחרי האקדמיה בארץ ובח"ל.
 - ביקורים מודרכים וימי עיון לתלמידים ולמורים בבית האקדמיה.
- בימי העיון השתתפו: מורים וספרנים מרשת "אורט", מורי אולפנים בירושלים, מורי ביה"ס הממ"ד "יהודה הלוי", עובדי קצין חינוך ראשי ומחלקת ההדרכה במטה הארצי, מחנכי מבוגרים במחוז ירושלים, מורי ביה"ס "הבשור" בנגב, המכון האמריקני בהר-ציון, כיתות ט' מביה"ס "הרי יהודה", כיתה ח' מביה"ס אוולינה דה רוטשילד, ועוד ועוד.
- נושאי ההרצאות: המילון ההיסטורי של הלשון העברית, מאה שנות דיבור בעברית, סגנון וניסוח, השימוש בעגה בשפת הדיבור, מחדשי הלשון, פעולות האקדמיה ללשון העברית, דרכה של האקדמיה בחידושי מלים, התפתחות העברית במאה השנים האחרונות, הכתיב העברי, ועוד.

המרצים היו: גב' שושנה בהט, גב' רות רמון-אלמגור, ד"ר יגאל ינאי, ד"ר מרדכי מישור, ד"ר נתן אפרתי, מר אמנון שפירא, פרופ' ראובן מירקין.

הביקורים בבית האקדמיה כללו סיור ביד בני-יהודה ובמילון ההיסטורי ללשון העברית.

• ימי עיון מחוץ לאקדמיה:

עובדי האקדמיה הבכירים הרצו בימי עיון רבים במקומות שונים בארץ.

פרסומי האקדמיה

האקדמיה פרסמה פרסומים מיוחדים לשנת הלשון העברית:

1. העלון השבועי – לרגל שנת הלשון העברית הוציאה האקדמיה לאור את העלון השבועי (בעריכתו של מ' בר-אשר) בשיתוף עם מרכז ההסברה ומשרד החינוך והתרבות. מיטב חוקרי הלשון בארץ כתבו על תחומי עיסוקם. נושאי העלונים כולם בתחום הלשון העברית, תולדותיה, התפתחותה ומצבה בדורנו. בכל שבוע-לימודים בשנת הלימודים התש"ן הופץ אחד העלונים בקרב מורי בתי-הספר בארץ ובקרב הציבור הרחב. בסה"כ יצאו לאור שלושים ושלושה עלונים והם שימשו כלי עזר למורים ולתלמידים בהוראת הלשון העברית ובלמידה. שלושים ושלושה העלונים ועלונים נוספים, שלא הופיעו בסדרה השבועית, נדפסו והולכים בקובץ מיוחד של "לשוננו לעם" (מחזוריים מ-מא) לשנת הלשון. הקובץ יפתח את הסדרה החדשה של "לשוננו לעם".
2. "במלחמתה של לשון" – לקט מאמרים מאת ד' בן-חיים (בדפוס). הספר מופיע בהוצאת האקדמיה ללשון בשיתוף עם המכון לטיפוח העברית.
3. כרך מיוחד של מפתחות "לשוננו" כרכים לו-ג, בעריכת ח' ראב
4. קובץ החלטות האקדמיה בענייני לשון
5. מפתח של "למד לשונך"
6. כרך "לשוננו" מיוחד ובו הרצאות הקונגרס העולמי למדעי היהדות ומאמרים נוספים (בדפוס)
7. ריכוז של אוצר המונחים שקבעו ועד הלשון והאקדמיה ללשון (כבר רוכזו למעלה משמונים אלף ערכים).
8. מפתח "לשוננו לעם" (בדפוס)
9. "קובץ תעודות לתולדות ועד הלשון והאקדמיה", בכלל זה חוברת על חברי האקדמיה (בהכנה)
10. הוחל בהכנת מפתחות לזיכרונות האקדמיה ללשון העברית.

פעולות מרכז ההסברה

- הפקת תכנית אור־קולית, "פלא העברית". סיפור: יגאל לוסין, ביצוע: שיין־הפקות. החיזיון מציג את התחדשות הדיבור העברי במאה השנים האחרונות ע"י סיפור בתמונות, במלל ובמוסיקה.

פרסומי מרכז ההסברה**• חוברות "דע את עמך":**

1. "דוד ילין - מורה, בלשן, חוקר ואיש ציבור".
2. "תחיית הלשון העברית" מאת פרופ' חיים רבין.
3. "אליעזר בן־יהודה ומשפחתו", חייהם ופועלם להחיאת השפה העברית.
4. "ציוני דרך לתולדות ועד הלשון והאקדמיה ללשון העברית, פעילותם ומעמדם" מאת ד"ר נתן אפרתי.

• כרזות:

1. כרזת מלים ובה מלים שנתחדשו במאה השנים האחרונות לציון מאה שנים לייסוד ועד הלשון העברית. המלים מודפסות בצבעים שונים וחלקן מלוות בציורים.
2. כרזת אליעזר בן־יהודה.

• עוקדן "תחיית הלשון העברית":

העוקדן מציג ציוני דרך עיקריים בתהליך תחיית השפה העברית, ומציין את השינויים שחלו בה מאז ראשית צעדיה כשפה חיה לפני כמאה שנה ועד להיותה שפה מדוברת בפי כול בישראל ובפי יהודים רבים בגולה. בעוקדן עשרים ושניים לוחות המסומנים באותיות האלף־בית העברי, והם מציגים את תהליך תחיית השפה בתצלומים, מסמכים ומלים מרובדי הלשון השונים. העוקדן מתאים לתלייה על לוחות או קירות בבתי־ספר ויכול לשמש כחומר גלם בהוראת הנושא.

תערוכות

- תערוכת הכתב במוזיאון ישראל, אגף הנוער. שלושה נושאים העוסקים בתולדות הכתב הוצגו: ראשית הכתב (במצרים ובמסופוטמיה), תולדות הכתב העברי, הכתב היהודי - המגילות הגנוזות ואיגרות בר־כוכבא המוצגות ב"היכל הספר". הסיוור בנושא הכתב העברי מתמקד בביתן הכתב. על קיר הביתן הוצג לוח גדול המדגים את התפתחות האלף־בית לדורותיו מראשיתו ועד ימינו. בביתן הכתב: אוסף כלי כתיבה, כתובות גדולות (על אבן), אוסף חרסים כתובים בדיו. התקיימו סיורים לתלמידים והשתלמויות מורים.
- תערוכת "ארבעת אלפים שנה ועוד מאה שנה לשון עברית קיימת ומתחדשת" (פירוט במסגרת אירועי יום העצמאות).

• תערוכת "ניבים יוצאים מהכלים" – חיי יום-יום בלשון העברית, לכבוד שנת הלשון העברית. התערוכה התקיימה במרכז "אדם ועמלו" במוזיאון תל-אביב בסיוון התש"ן (יוני 1990).

סרטים ואמצעים אור-קוליים

• הפקת תכנית אור-קולית, "פלא העברית" (ראה פעולות מרכז ההסברה).

• הפקות סרטים:

1. המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית הפיקה סרט וידאו לימודי לכבוד שנת הלשון העברית בשם: "אליעזר בעל החלומות". חוברת עבודה לתלמיד עם הקדמה מתודית למורה סופחה לסרט.
2. הופק סרט על פעילות מחדשי הלשון במשך תקופת תחיית הלשון העברית. השחקן משה בקר מטייל בארץ בעקבות מחדשי הלשון.
3. "עברית עם כל דבר", ראה להלן.

תאטרון

תאטרוני ילדים ונוער הפיקו הצגות שונות בנושא שנת הלשון העברית: התאטרון לילדים ולנוער; תאטרון ניצוצות; טדי הפקות, המחלקה לתאטרון לימודי; תאטרון מעגלים ועוד. בהצגות חזו תלמידי בת-הספר וכל הצגה הייתה מכוונת לקהל יעד בשכבת גיל מסוימת. ההצגות שימשו אמצעי המחשה ללימוד נושא תחיית הלשון העברית. התאטרונים הפיקו גם חידונים, מופעים מוסיקליים ומופעי בידור בנושא הלשון העברית.

רדיו

תכניות רדיו רבות ופינות שונות הוקדשו לנושא שנת הלשון העברית: "על קצה הלשון", שבועון מיוחד לשפה העברית: "באופן מילולי", פינתו של ד"ר אבשלום קור בענייני לשון בגלי צה"ל. בפינה נסקרו העלונים השבועיים של האקדמיה ללשון העברית.

טלוויזיה

• הופקו כמה תכניות מיוחדות לשנת הלשון העברית. אולפן יום העצמאות היה בסימן שנת הלשון העברית. כמה תכניות "פיצוחים" הוקדשו לשנת הלשון: בתכניות לסיום שנת הלשון השתתפו עולים חדשים. מדי שבוע שודרה פינת הלשון של אבשלום קור "הגיע זמן לשון". בתכניות רבות ראינו אישים הקשורים בלשון העברית וצוינה שנת הלשון העברית.

• סדרה של המש תכניות: "עברית עם כל דבר" בהפקת אסתר סופר.

חידונים

נערך חידון למורי ישראל בנושא הלשון העברית. התקיימו שישה חידונים מחזוריים בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, בבאר-שבע, בסבריה ובכפר-סבא. בכל מחוז התמודדו שמונה עשר מורים, ושלושה מהם השתתפו בחידון הארצי נושא הפרסים. נושאי החידון: רובדי הלשון, תולדות תחיית הדיבור העברי, שימושי לשון, ניבים ואוצר מלים.

מאמרים בעיתונות וכתבי-עת

פורסמו עשרות מאמרים בענייני לשון ו"שנת הלשון".

פרסומים כלליים בנושא "שנת הלשון העברית" (מדגם קצר)

- "לשון נקייה", דף לשון לרגל שנת הלשון העברית בהוצאת המחלקה ללשון העברית באוניברסיטת בר-אילן (כתב: ניסן נצר, ערכו: הדסה קנטור, דינה גולדברג).
- "לשון על מכונה", עלון של המכון להכשרת מורים ע"ש ד"ר יעקב הרצוג ליד ישיבת הר-עציון באלון שבות בעריכת א' נתנאל. העלונים הוקדשו כולם לנושא הלשון העברית.
- ד"ר ראובן סיוון, "תצלצל שפתנו", סיפור התחדשותה של העברית בארץ-ישראל, הוצאת מסדה, התש"ן.
- גב' רבקה גלעד, "דבר עברית והבראת", חוברת לקראת שנת הלשון העברית, הוצאת ש' זק, ירושלים.
- חוברת של המכון הישראלי לתרבות הדיבור עם הכנס האקדמי-הפדגוגי הראשון לתרבות הדיבור.
- השירות הכולאי פרסם את החוברת "לדעת בול", חוברת למידה על תחיית הדיבור העברית באמצעות בולים שהוקדשו לנושא.
- "תחיית הלשון העברית", מאה שנה ל"ועד הלשון" מאת אדם אקרמן.

שונות

- ביח"ר עלית לממתקים ציין את שנת הלשון העברית בהוצאת קופסת שי מקורית המכילה את אותיות האלף-בית העברי ובצדו משחק חינוכי נושא פרסים.
- לחוות שנה - המדפיס הממשלתי הפיק לוח שנה לעובדי המדינה לכבוד שנת הלשון העברית.
- יומנים עם תיקוני לשון - יומן הפקיד לעובדי המדינה ויומן התלמיד.

פעילות בחוץ לארץ

- היחידה לקשרי תרבות ומדע של משרד החוץ העבירה לנציגויות ישראל בחוץ-לארץ חומר בכתב אודות "שנת הלשון העברית". במקומות אחדים יזמו הנספחים התרבותיים אירועים (ימי עיון; תערוכה; הרצאה) בשיתוף עם גורמים מדעיים מקומיים.
- בהזמנת משרד החוץ ערך פרופ' י' בלאו, נשיא האקדמיה, סיור הרצאות בארצות

סקנדינביה בנושא הלשון העברית. פרופ' גב"ע צרפתי דיבר בנושא זה בסימפוזיון שנערך בבריסל, אף הוא ביזמת משרד החוץ.

• פרופ' משה בר-אשר, סגן הנשיא, הוזמן לשאת הרצאה באקדמיה הצרפתית (השלוחה למדעי הרוח) על לשון חכמים. ההרצאה נתקיימה בחודש אדר התש"ן.

הפעילות בשנת המאה (סיכום)

את הפעולות הכרוכות בשנת המאה ליוו במשך שלוש שנים ויותר: נשיאות האקדמיה וחברי הוועדה לציון שנת המאה ה"ה גב"ע צרפתי (ו"ר), ש' אברמסון, ח' איזק (ו"ל), א' אמיר, ז' בן-חיים, ח' רבין. מטעם האקדמיה שקדו על המלאכה ד"ר נתן אפרתי (המנכ"ל) וגב' ש' בלק מנהלת העמותה ורכות האירועים של שנת המאה.

ערכה: אסתר שחם